

Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ ΜΑΣ

Μηνιαία ηλεκτρονική έκδοση του Πανελληνίου Σωματίου Θεάτρου Σκιών

περίοδος Δ' | τεύχος 139 | Νοέμβριος 2019

Ο γάμος του Καραγκιόζη

«...Έλα βρε Καραγκιόζη / να σε παντρέσουμε
Να φάμε και να πιούμε / και να χορέψουμε...»

Παράφραση από γνωστό δημώδες άσμα

τεύχος 139
Νοέμβριος 2019

περιεχόμενα

Της σύνταξης	2
Γενική Συνέλευση	3
Τα νέα του Καραγκιόζη	4
Δημήτρης Μόλλας	7
Ανδρέας Κυριαζόπουλος	11
Κώστας Ζουγανέλης	13
Ο άγνωστος Λάζαρος Θωμάκος	16
Συζήτηση με τον Μιχάλη Ταυλάτο	18
Η ανατίναξη της ΕΣΠΟ	21
Ο γάμος του Καραγκιόζη	23
Η ζωή των κλεφτών, β' μέρος	27
Του Μπαρμπούτη τα καμώματα	29
Ο Καραγκιόζης στην Αντίσταση	31

εξώφυλλο: Ο Γάμος του Καραγκιόζη,
του Γιάννη Χατζή

Ο Καραγκιόζης μας

Μηνιαία ηλεκτρονική έκδοση
του Πανελληνίου Σωματείου Θεάτρου Σκιών

Συντακτική επιτροπή

Σωκράτης Κοτσορές
Δημήτρης (Τάκης) Κωστιδάκης
Ιάσωνας Μελισσηνός
Κ. Ψυχραιμίας

Επιμέλεια κειμένων: Τάσος Κούζαρος

Σελιδοποίηση: Σωκράτης Κοτσορές

επικοινωνία

okaragkiozismas@gmail.com

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΚΙΩΝ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1925

Τζωρτζ 6, Αθήνα 10677

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Πάνος Καπετανίδης 210 4616664 - 6977357493

Δημήτρης (Τάκης) Κωστιδάκης 6942013881

www.karagkiozis.com

e-mail: somateiokaragkiozh@gmail.com

Καλό Μήνα!

Αγαπημένοι μας, καλές δουλειές όλο το μήνα και ολίγες οι Καραγκιοζοξιλιές. Ελπίζουμε ο χειμώνας να μην έχει ενσκήψει βαρύς και έτσι να μην εμποδίζονται οι παραστάσεις σε σχολεία, εκπαιδευτήρια και άλλα ευαγή παιδαγωγικά ιδρύματα. Πάντοτε το Σωματείο μας, περιμένει τη στήριξη των φίλων και των συναδέλφων, ιδιαίτερα στους δύσκολους αυτούς καιρούς που περνάμε. Θα θέλαμε τη συνεργασία σας, με σκίτσα, φιγούρες, κείμενα και πληροφορίες για παλιούς και νέους καλλιτέχνες του θεάτρου σκιών. Επίσης καλό θα ήταν, όσοι θέλουν από τους σημερινούς Καραγκιοζοπαίχτες, να ενημερώνουν την εφημερίδα μας, για τις παραστάσεις τους και τα προγράμματα τους, ώστε να το διαφημίζουμε και από τις στήλες της εφημερίδας μας. Και κλείνουμε αυτό το σημείωμα με τις ευχές μας για καλό χειμώνα.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
η Συντακτική επιτροπή

Γενική Συνέλευση και Αρχαιρεσίες

Σάββατο 30 Νοεμβρίου

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΕ ΤΑΚΤΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

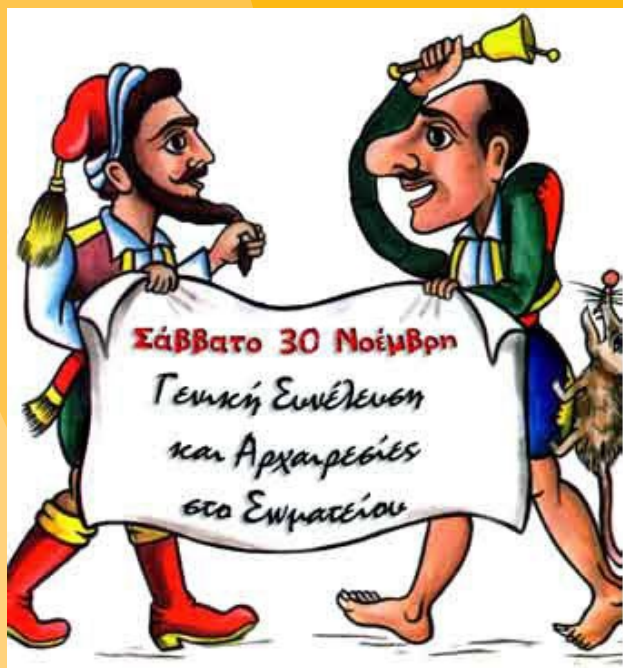
Αγαπητά μέλη.

Το Διοικητικό και το Καλλιτεχνικό Συμβούλιο του Σωματείου, σας καλεί στη Τακτική Γενική Συνέλευση που θα γίνει το Σάββατο 30 Νοεμβρίου 2019 και ώρα 10:00π.μ. στα γραφεία του Σωματείου μας οδός Τζωρτζ 6 (πλ. Κάβιγος), 4ος όροφος, γραφείο 7.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ:

1. Απολογισμός Διοικητικού και καλλιτεχνικού συμβουλίου για τη χρήση που έληξε.
2. Έκθεση Ελεγκτικής Επιτροπής για τη διαχείριση του Δ.Σ. από την προηγούμενη περίοδο.
3. Απαλλαγή Δ.Σ. από κάθε ευθύνη.
4. Προϋπολογισμός δαπανών Διοικητικού και Καλλιτεχνικού Συμβουλίου και προγραμματισμός δράσης για την νέα περίοδο.
5. Εκλογή Εφορευτικής Επιτροπής και διεξαγωγή ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΩΝ για την ανάδειξη νέου/μελούς Καλλιτεχνικού Συμβουλίου της Εθνικής Σκηνής Θεάτρου Σκιών & Καλλιτεχνικού Διευθυντή αυτής. Η ψηφοφορία θα διαρκέσει μέχρι τις 2:00 μ.μ..
6. Υποψηφιότητες από 16 μέχρι 24 Νοέμβρη 2019, στο Γενικό Γραμματέα Τάκη Κωστιδάκη (takis.kostidakis@gmail.com) ή στο e-mail του Σωματείου: somateiokaragkiozh@gmail.com
7. Οι υποψήφιοι πρέπει να έχουν τακτοποιηθεί οικονομικά μέχρι την ημέρα υποβολής υποψηφιότητάς τους, ο υποψήφιος δε για την θέση του Καλλιτεχνικού Διευθυντή, θα πρέπει να είναι καραγκιοζοπαίχτης σύμφωνα με το άρθρο 21 του καταστατικού.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Δικαίωμα συμμετοχής στις ψηφοφορίες έχουν τα μέλη που: α) Έχουν γίνει μέλη δύο μήνες πριν από την Γ.Σ., και β) Έχουν πληρώσει τις συνδρομές τους μέχρι την ημέρα της Γ.Σ.

ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΧΡΕΗ:

Με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου (3-9-2019): Όσα μέλη οφείλουν συνδρομές άνω του ενός έτους, μπορούν να γίνουν ταμειακά εντάξει πληρώνοντας για τους μήνες που οφείλουν την νέα μηνιαία μειωμένη συνδρομή των 1,5 ευρώ. Η διευκόλυνση αυτή δεν θα ισχύσει μετά την ημερομηνία της Γενικής Συνέλευσης, και φυσικά θα ισχύουν οι προβλεπόμενες από το καταστατικό διατάξεις για οφειλές συνδρομής άνω των 2 ετών. Όσα μέλη δεν μπορούν να παραβρεθούν στην Γ.Σ. της 30ης Νοεμβρίου 2019, μπορούν να πληρώσουν με έμβασμα στην Eurobank ΑΡΙΘΜΟΣ IBAN: GR08026006200G0170200632294, και στο ταμείο μας την ημέρα της Γ.Σ.

ΚΑΛΕΙΣΤΕ ΟΛΟΙ ΝΑ ΠΡΟΣΕΛΘΕΤΕ

Για το Δ.Σ. και Κ.Σ. του Παν. Σωμ. Θεάτρου Σκιών

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
Πάνος Καπετανίδης

Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
Τάκης Κωστιδάκης

Ο Καλλιτεχνικός Διευθυντής
Άγγελος Αλιμπέρτης

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΟΚΟΜΕΙΟ

Λίγα λόγια για μια νέα αξιόλογη δουλειά

Να λοιπόν και κάτι καινούργιο στο διαδικτυακό τοπίο του ελληνικού θεάτρου σκιών. Εδώ και δύο μήνες, το “Καραγκιοζοκομείο” έχει ανοίξει τις ψηφιακές του πόρτες και σας περιμένει όλους. Facebook, Instagram και Youtube έχουν επιστρατευθεί και εμπλουτίζονται συνεχώς με νέες αναρτήσεις, με απότερο στόχο τη διαρκή επικοινωνία μαζί σας.

Πρωτεργάτες αυτού του εγχειρήματος είναι ο **Δημήτρης Παναγιωτάκος** (μαθητής Β' Λυκείου) και ο **Νίκος Αργυρόπουλος** (πρωτοετής φοιτητής Παιδαγωγικής Ακαδημίας). Πέρα από τις αναρτήσεις αρχαικού χαρακτήρα, το “Καραγκιοζοκομείο” υποστηρίζει και ιδιωτικές παραγωγές. Αποτέλεσμα προσωπικής δουλειάς είναι η “Καραγκιοζοκουβέντα”, μία εκπομπή ιστορικού χαρακτήρα που προβάλλεται σε live μετάδοση την πρώτη Παρασκευή κάθε μήνα στις 9 το βράδυ. Επιπλέον, η σειρά παραστάσεων του καναλιού ανανεώνεται συχνά, στα πλαίσια της ομαδικής δουλειάς και της συνεργασίας, με τη συνδρομή ενός πλήθους παιδιών της ίδιας ηλικίας.

Το ταξίδι στον μαγικό κόσμο των σκιών τώρα ξεκινά, γι' αυτό σας περιμένουμε όλους στην παρέα του Καραγκιοζοκομείου! Βρείτε μας, ακολουθήστε μας, διαδώστε μας!

Youtube:
Καραγκιοζοκομείο

Facebook:
Καραγκιοζοκομείο
(@karagiozokomio)

Instagram:
karagiozokomio

το
Θέατρο
Σκιών
Κρήτης

και ο Άθως Δανέλλης
παρουσιάζουν την σπάνια κωμωδία

"Η Γέννηση του Κολλητηριού"

Έναρξη: **12.00**
Είσοδος: **5€**

**ΚΥΡΙΑΚΗ
10/11/19**

**ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟ
ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΗΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Ανδρόγεω 2**

Χορηγοί επικοινωνίας:

© Θέατρο Σκιών Κρήτης

Το «Θέατρο Σκιών Κρήτης» των Άθω Δανέλλη και Γιάννη Παπαδόπουλου ξεκίνησε τις παραστάσεις του, στο Πολύκεντρο Νεολαίας του Δήμου Ηρακλείου. Πρώτο έργο της νέας θεατρικής περιόδου η πολυθρύλητη «Γέννηση του Κολλητηριού».

Ο Καραγκιόζης επιστρέφει στο «υποβρύχιο» σπίτι του

«Στο Υποβρύχιο σαν πας...

με τον Καραγκιόζη όμορφα θα περνάς»

...θα συνεχίζει να λέει ο Καραγκιόζης που μετακομίζει την παράγκα του για δεύτερη συνεχόμενη χειμερινή χρονιά στο θεατράκι «Υποβρύχιο».

Το Θέατρο σκιών του Παναγιώτη Χατζηαναγνώστου σε συνεργασία με τον μουσικό Μανώλη Χατζηδημητρίου θα σας περιμένουν από το Σάββατο 5 Οκτωβρίου, και κάθε Σάββατο στις 18:00, για όλη την χειμερινή περίοδο, στο θεατράκι "Υποβρύχιο" που βρίσκεται επί τις οδού Μπουμπουλίνας 34, στην Αθήνα (πίσω από το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο) με καινούργιες και φαντασμαγορικές παραστάσεις του Καραγκιόζη συνοδευόμενες με ζωντανή μουσική, έτοιμες να σκορπίσουν το γέλιο και την χαρά σε μικρούς και μεγάλους.

Κάθε Σάββατο θα σας υποδέχονται, με μία διαφορετική παράσταση !!!

Πληροφορίες

Θέατρο Σκιών Παναγιώτη Χατζηαναγνώστου - Θέατρο «Υποβρύχιο»

Διεύθυνση: Μπουμπουλίνας 34, Αθήνα (πίσω από το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο).

Έναρξη παραστάσεων: Σάββατο 5 Οκτωβρίου 2019

Παραστάσεις: Σάββατο στις 18:00 – Κάθε εβδομάδα με νέο έργο.

Τιμή Εισιτηρίου: 5,00 ευρώ / άτομο

Πληροφορίες: 6979 354 681, 210 400 63 12

ΔΩΡΙΣΤΕ ΜΙΑ ΦΙΓΟΥΡΑ

στο αρχείο του Σωματείου μας!

Όσα μέλη ή φίλοι έχουν την ικανότητα να κατασκευάζουν φιγούρες, σκηνικά, ρεκλάμες ή έχουν στην κατοχή τους υλικό σχετικό με το Θέατρο Σκιών (συλλεκτικό ή καινούργια κατασκευή), καλούνται να ενισχύσουν το Ιστορικό Αρχείο του Σωματείου, κάνοντας μια τέτοια δωρεά.

ΤΑ ΝΕΑ ΤΟΥ ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗ

ΜΥΘΙΚΟΣ ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ

με τον Κωνσταντίνο Κουτσουνμπλή

Κάθε Κυριακή μέχρι τις 22 Δεκεμβρίου στις
11:30π.μ.

Ο καραγκιοζοπαίχτης Κωνσταντίνος Κουτσουνμπλής, γεμάτος κέφι και έμπνευση μεταφέρει την παράγκα του Καραγκιόζη στο απόλυτο σκηνικό. Ανάμεσα στις παράγκες, το βιομηχανικό τοπίο και τους χωματόδρομους που θυμίζουν μια άλλη Αθήνα - μια άλλη εποχή - στον φιλόξενο CARTEL Τεχνοχώρο θα παρουσιάζει την ενότητα «Μυθικός Καραγκιόζης».

Με μεγάλη σκηνή 5 μέτρων, με δερμάτινες και χάρτινες σκαλιστές φιγούρες, με περίτεχνα σκαλιστά και έγχρωμα σκηνικά, χρησιμοποιώντας ευρηματικά οπτικά και ακουστικά τεχνάσματα, αλλά και έχοντας ως βασικό συστατικό το «Λόγο», ο Κωνσταντίνος «παντρεύει» τις σκιές με τη μυθοπλασία και παρουσιάζει 12 νέες «μυθικές» παραστάσεις, «ταξιδεύοντας» μικρούς και μεγάλους στην ελληνική μυθολογία, μέσα από τον εκπαιδευτικό, ψυχαγωγικό και σατυρικό τους χαρακτήρα.

Ο Μυθικός Καραγκιόζης έρχεται ... με γέλια πολλά, γέλια ζουμερά, γέλια ... μυθικά!!! Τρέξατε μικροί και μεγάλοι!!! Στον CARTEL Τεχνοχώρο.

Ο Καραγκιόζης γυρίζει στο σπίτι του, με παραστάσεις σπάνιες ή που ανεβαίνουν για πρώτη φορά στο θέατρο σκιών!!!

ΜΥΘΙΚΟΣ ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ
ΜΕ ΤΟΝ **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΛΗ**
ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΚΙΩΝ ΕΜΠΝΕΥΣΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ**

**6, 13, 20 & 27
ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ**
ΘΗΣΕΑΣ & ΜΙΝΩΤΑΥΡΟΣ

**3, 10, 17 & 24
ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ**
ΔΗΜΗΤΡΑ & ΠΕΡΣΕΦΟΝΗ
- ΟΙ 4 ΕΠΟΧΕΣ

**1, 8, 15 & 22
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ**
ΠΕΡΣΕΑΣ & ΑΝΔΡΟΜΕΔΑ

ΠΡΟΠΩΛΗΣΗ
viva.gr

ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ
Ωρα: 11.30π.μ.

CARTEL
ΤΕΧΝΟΧΩΡΟΣ

Πληροφορίες-κρατήσεις:

Τηλ: 6939898258 (Cartel) & 693252 5640
(από τις 15:00 έως τις 22.00 καθημερινά)

E-mail: constantinos_kou@hotmail.com

Cartel Τεχνοχώρος || Αγ. Άννης & Μικέλη
4, Βοτανικός -Στάση μετρό Ελαιώνας|| τηλ.
693989 8258

Facebook page: <https://www.facebook.com/CartelTexnoxoros>

Website: <http://www.carteltexnoxoros.com>

Ο Καραγκιόζης Γραμματικός του
Δημήτρη Μόλλα (συλλογή Μ. Χατζάκης)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΟΛΛΑΣ (ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ)

(1917 – 1987)

Μιχάλης Χατζάκης
Πανεπιστημιακός-Θεατρικός συγγραφέας

«Ο Δημήτρης Μόλλας γεννήθηκε το 1917 και απεβίωσε στις 30 Νοεμβρίου 1987). Εκλεκτός καραγκιοζοπαίχτης, φωτισμένος ζωγράφος και πολυγραφότατος λογοτέχνης. Τραυματίστηκε σοβαρά στον Ελληνοϊταλικό πόλεμο. Ο τραυματισμός του αυτός όμως δεν τον εμπόδισε να ενταχθεί από τους πρώτους στην Εθνική Αντίσταση στις τάξεις του ΕΑΜ – ΕΛΛΑΣ. Το 1943 τραυματίστηκε πάλι σε συμπλοκή του με τους ταγματασφαλίτες στο Γκύζη, λαϊκή συνοικία των Αθηνών».

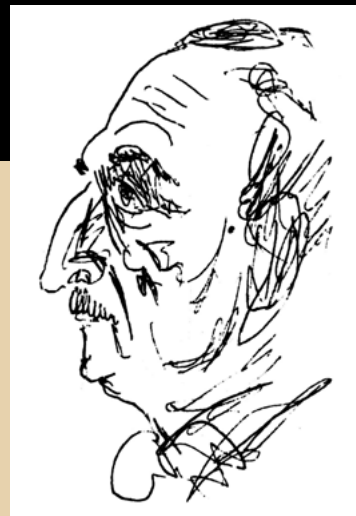
Αυτές τις λίγες, όσο και μεστές αράδες διαβάζει κανείς για το Δημήτρη Μόλλα, όταν ανατρέξει στα σχετικά λήμματα των ιστοσελίδων. Όμως, στις λίγες ακόμα αράδες που θα ακολουθήσουν με σκοπό να αποτελέσουν ένα σύντομο μνημόσυνο για τον καραγκιοζοπαίχτη Μόλλα, δεν θα αναφερθούμε στον στοχαστή, στο λογοτέχνη, στο ζωγράφο και στον κοινωνικό επαναστάτη. Θα αντιπαρέλθουμε το σκηνογράφο, σεναριογράφο και εμβριθή μελετητή της Βίβλου. Θα παρασιωπίσουμε τις προσωπικές και καλλιτεχνικές του σχέσεις με τους Γιάννη Ρίσο, Τάσο Ζωγρά-

φο, Ελία Καζάν, Άρη Βελουχιώτη, Γιώργο Τζαβέλα, Μελίνα Μερκούρη και άλλους, πολλούς άλλους ογκόλιθους των γραμμάτων και των τεχνών. Δε θα μιλήσουμε για την πρωτοπόρα συμμετοχή του στην πνευματική και καλλιτεχνική ανάσταση της μετακατοχικής Ελλάδας. Για τον καραγκιοζοπαίχτη Μόλλα θα αναφερθούμε, γιατί σε καραγκιοζοπαίχτες κύρια απευθυνόμαστε και θα είναι οι κουβέντες μας σύντομες και λιτές. Έτσι ταιριάζει στα μνημόσυνα κι έτσι θα μας συμβούλευε αν ζούσε και ο ίδιος.

Ξεκίνησε μεγάλος να παίζει «Καραγκιόζη», τριάντα χρονών και. Δεν το είχε αντιμετωπίσει ως επάγγελμα αλλά ως άσκηση και ισοζύγιο στις τολμηρές πνευματικές αναζητήσεις του. Η σκιά και το αιώνιο τώρα που αποδίδονται από τη δισδιάστατη απεικόνιση, προκαλούσαν την πνευματική του περιέργεια. Ο Καραγκιόζης στη σκηνή του Δημήτρη Μόλλα δεν εξανθρωπίστηκε, δεν εκμοντερνίστηκε. Εξέπεμπε ένα πνεύμα αιώνιο και η καλλιτεχνική του αποτύπωση στο ονειρικό πανί ήταν ένα κράμα Διογένη και Αισώπου. Ιδέα ήταν ο Καραγκιόζης και ταξική συνείδηση. Η σκωπτικό-

Καραγκιόζης και Χατζηαβάτης του
Δημήτρη Μόλλα (συλλογή Μ. Χατζάκη)

Δημήτρης Μόλλας
Σχέδιο Αλ. Κάλλα
(συλλογή Μ. Χατζάκη)

τατά του απηχούσε το πνεύμα κάθε αδικημένου και ανήμπορου. Όπου δεν έφτανε η δύναμή του περίσσευε η ειρωνεία του. Η πείνα και η ξυπολυσιά του αποκάλυπταν το πραγματικό πρόσωπο ενός βερνικωμένου και απάνθρωπου πολιτισμού και η καμπούρα του τα βάρη που σηκώνει ο Αϊ - Λαός.

Αποτελούσε ο Καραγκιόζης του το αντίπαλο δέος στον αυταρχισμό του σαραγιού, του κάθε σαραγιού, που επιβάλλει την πολιτική του με ραβδούχους, μπουντρούμια και εκτελέσεις. Είχε ο Μόλλας αυτή την ικανότητα, να πολιτικοποιεί τον Καραγκιόζη του και να τον καθιστά διαχρονικό επαναστάτη. Διαφορετικά, τι σημασία θα είχε η μπαλωμένη βράκα του, η δυστυχία του, το ρημαδιό που κούρ-νιαζαν αυτός και τα παιδιά του; Αν η ξυπολυσιά του Καραγκιόζη δεν ήταν καταγγελτική, η πείνα του επιθετική, η καμπούρα του συμβολική, τότε θα παρο-μοιαζόταν με το σκελεθρωμένο σμάρι των μοιραίων, των απότοκων, των καθη-μαγμένων.

Ο Καραγκιόζης όμως δεν έχει καμιά σχέση με την πραγματικότητα, γιατί τότε θα ήτανε πεπερασμένος. Είναι αποκύημα καλλιτεχνικό και κουβαλάει μέσα του την πείρα των αιώνων. Είναι, το ξαναλέμε, ο Αϊ Λαός που αναγεννιέται από την τέφρα του, θρέφεται απ' την παράδοση και καβαλάει τον άνεμο. Έτσι νικάει το χρόνο.

Ο Δημήτρης Μόλλας, ο επαναστάτης και ιεροκήρυκας, ο αριστερός κι ανθρωπιστής, ο καραγκιζοπαίχτης και ο στοχαστής, ο αντάρτης και

θεοσεβούμε-νος, ήταν σίγουρα απ' τους λίγους, τους πολύ λίγους, που σηκώσανε επάξια στις πλάτες τους το βάρος του ξυπόλυτου.

Τι σοφία και τι σκωπτικότητα. Τον καραγκιόζη του τον έκανε με έξι δάχτυλα στο κάθε πόδι για να σατιρίσει τον εξαδάχτυλο Κωνσταντίνο Γκλύμπουργκ, που οι βασιλόφρονες της εποχής εκείνης του μέτρησαν ένα δάχτυλο περισσότερο στο δεξί του χέρι (στο αριστερό αποκλειόταν για λό-

Ο Μόλλας στο θέατρο Σκιών Λαμίας (1983)

γους ευνόητους). Έτσι, λοιπόν, και μ' αυτόν τον τρόπο, ταυτιζόταν με τον εξαδάχτυλο βυζαντινό αυτοκράτορα.

Δεν βγήκε ποτέ κακός λόγος για τους ομότεχνούς του καραγκιοζοπαίχτες κι ας τον αποκαλούσαν με κακεντρέχεια «πορφυρογέννητο». Τους ξένιζε η μόρφωσή του, τους ενοχλούσε η καλλιτεχνική του διάσταση, η ζωγραφική του δεινότητα, η μιμητική του ικανότητα, η σχέση του με τον κινηματογράφο και το θέατρο. Η δομή των παραστάσεων του καθήλωνε μορφωμένους και αμόρφωτους, καραγωγείς και διανοούμενους. Όταν κάποτε τον ρώτησα ποιον θεωρεί καλύτερο καραγκιοζοπαίκτη από τους επιζόντας μου απάντησε ανεπιφύλακτα:

«Τον Κούζαρο, οργανώνει τόσο καλά την πλοκή των υποθέσεων του που δεν υπάρχει χάσμα πουθενά. Στις παραστάσεις του ξεκουράζομαι και απολαμβάνω τη σκηνοθετική του ικανότητα. Επίσης θαυμάζω και το εικαστικό μέρος της δουλειάς του.»

«Ποιον άλλο θεωρείτε σπουδαίο»; τον ξαναρώτησα.

«Τον Κώστα το Μάνο, υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους ηρωοπαίχτες. Οι μιμήσεις του εί-

Ο Μόλλας στο θέατρο
Σκιών Λαμίας (1983).

χαν ένα ηχόχρωμα ασυνήθιστο, διαφορετικό. Υπήρξε ασυναγώνιστος στα επικά έργα».

«Για το Γιώργο Χαρίδημο τι έχετε να πείτε;»

«Σπουδαίος τεχνίτης. Αν είχε απαλλαγεί από τη σκιά του πατέρα του θα είχε ανέβει ακόμα πιο ψηλά».

«Για τον Ευγένιο Σπαθάρη;»

«Τον ξέρει τον «Καραγκιόζη». Θα μπορούσε, αν ήθελε, να παίξει ωραίες παραστάσεις».

Κάθε καλλιτέχνης είχε κάτι ιδιαίτερο και σ' αυτό επικεντρωνόταν η ματιά του. Δεν ήταν μίζερος, επικριτικός κι εύρισκε πάντα χρόνο να τον διαθέσει για τους άλλους. Με λίγα λόγια, είχε τη στόφα του ηγέτη.

Τέλος θα μπορούσαμε να πούμε ανεπιφύλακτα ότι ο Δημήτρης Μόλλας προσάρμοσε τον Καραγκιόζη του στα χνάρια του Αίσωπου και του Διογένη. Του ξαναφόρεσε την μπαλωμένη φουστανέλα του, το μοναδικό τρύπιο του τσαρούχι και τον ανέβασε ξανά στα κορφοβούνια. Όχι σαν Τσοπανάκο, αλλά σαν Τυρταίο.

Αιώνια του η μνήμη.

Λαμία 12/11/2019

Ο Καραγκιόζης και η κότα του Δημ. Μόλλα

Ανδρέας Κυριαζόπουλος (1941-2019)

Λίγα λόγια για έναν από τους
ζωγράφους του Καραγκιόζη

Επιμέλεια: Σ.Κοτσορές - Κ.Ψυχραιμίας

Με θλίψη πληροφορηθήκαμε το θάνατο ενός από τους παλαιούς ζωγράφους του Καραγκιόζη. Έφυγε από τη ζωή ο Αντρέας Κυριαζόπουλος την Παρασκευή 25 Οκτωβρίου του 2019. Η συντακτική Επιτροπή της εφημερίδας καθώς και όλο το σωματείο εκφράζει τα ειλικρινή του Συλλυπητήρια στην οικογένειά του και στους οικείους του.

Ο κυρ-Αντρέας όπως τον αποκαλούσαν οι περισσότεροι, ήταν γεννημένος στην Πέτα Αχαΐας το 1941.

Σε πολύ μικρή ηλικία έγινε βοηθός του Δημήτρη Ασπιώτη και αργότερα πήγε στο Φωτάκια (Κικρόπουλος), στο Βασίλαρο, στον Ορέστη αλλά ήταν τα τελευταία χρόνια το δεξί χέρι του κορυφαίου καραγκιοζοπαίχτη της Πάτρας Γιάνναρου. Ξεκίνησε τη ζωγραφική του Καραγκιόζη το έτος 1958 με φιγούρες, σκηνικά, ρεκλάμες.

Το χειμώνα ασκούσε και το επάγγελμα του ελαιοχρωματιστή, ενώ δεν σταμάτησε ποτέ να ζωγραφίζει, αφού μέχρι και τελευταία προμήθευε πολλούς καραγκιοζοπαίχτες με δημιουργίες του. Σχεδόν όλοι οι καραγκιοζοπαίχτες υπερηφανεύονται που έχουν δικές του φιγούρες σκηνικά και ρεκλάμες.

Επίσης έργα του βρίσκονται στο δίτομο κλασικό έργο των αφών Γιαγιάννου και Δίγκλη, *Ο Κόσμος του Καραγκιόζη* (εκδόσεις Ερμής).

Μερικά σκηνικά και ρεκλάμες του κυρ Αντρέα

Κώστας Ζουγανέλης 1935-2008

Της Ανθής Γ. Χοτζάκογλου, θεατρολόγου

Προσφάτως και λίγο-πολύ τυχαία, είδα στο διαδίκτυο καταχώριση αυστραλιανής ιστοσελίδας με πληροφορίες για τον Έλληνα καραγκιοζοπαίκτη του Σύδνεϋ, Κώστα Ζουγανέλη (1935-2008), η οποία παρέπεμπε σε μελέτη μου. Η αναδημοσίευσή της σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης, φαίνεται πως “σύστησε” τον καραγκιοζοπαίκτη σε φίλους θιασώτες του θεάτρου σκιών εγείροντας ενδιαφέρον για τη δράση του και η συντακτική ομάδα της μηνιαίας έκδοσης του Πανελληνίου Σωματείου Θεάτρου Σκιών μου ζήτησε να την αναδημοσιεύσει μαζί με ένα εισαγωγικό μου, επεξηγηματικό κείμενο. Με πολλή χαρά ξαναθυμήθηκα και κατέγραψα τα βήματα μιας από τις πιο ενδιαφέρουσες αλλά και πολύχρονες μελέτες μου.

Ήταν το 2004, εξ αφορμής των Ολυμπιακών Αγώνων που πραγματοποιούνταν στην Αθήνα, όταν αναλογίστηκα τί μορφή θα μπορούσε να έχει μια Πολιτιστική Ολυμπιάδα με επίκεντρο το Μικροθέατρο (θέατρο σκιών και κούκλας). Δίπλα στην καθιερω-

μένη ιδέα της πρόσκλησης εκπροσώπων κάθε χώρας, άρχισε να στριφογυρίζει στο νου μου η ιδέα του εμπλουτισμού των ομάδων από Έλληνες του εξωτερικού, ανά χώρα ή ήπειρο. Αν και καταλάβαινα ότι μια τόσο εξειδικευμένη πολιτιστική Ολυμπιάδα μάλλον δε θα διοργανωνόταν, συνειδητοποιώντας πως σε αυτό το πεδίο η βιβλιογραφία και η γνώση μας ήταν σχεδόν μηδενική, φαίνεται πως ο σπόρος της έρευνας έπεσε.

Σύντομα άρχισαν να γίνονται επαφές, μέσω ταχυδρομείου τότε, με συλλόγους του απόδημου Ελληνισμού, που είχα εντοπίσει μέσω του Υπουργείου Εξωτερικών και του διαθέσιμου Τύπου τους καθώς και παραρτήματα των ελληνικών πρεσβειών. Η απογοήτευσή μου δεν ήταν μικρή, όταν καθώς ο καιρός περνούσε συνειδητοποιούσα πως οι επιστολές και τα ερωτήματά μου που μέσω αυτών μεταφέρονταν, έμεναν αναπάντητα. Αν θυμάμαι σωστά, κανένας φορέας δεν μου είχε στείλει την παραμικρή απάντηση, καταφατική ή αρνητική για το αν στην περιοχή του υπήρ-

χε δραστηριότητα συνδεδεμένη με το Μικροθέατρο, στο παρελθόν ή σήμερα.

Πρέπει να ήταν ξημέρωμα κάποιας φθινοπωρινής ημέρας, όταν ο πατέρας μου μπήκε στην κρεβατοκάμαρά μου και με ξύπνησε επιμένοντας να σηκώσω το τηλέφωνο, όπου περίμενε κάποια κυρία από την Αυστραλία. Τη δυσπιστία διαδέχτηκε η πρώτη έκπληξη, καθώς από την άλλη άκρη της γραμμής άκουγα μια ευγενέστατη κυρία, που αν και δεν είχε υπολογίσει σωστά τη διαφορά ώρας, μου εξηγούσε πως έχει σχεδόν συγκεντρώσει όλο το διαθέσιμο υλικό στον σύλλογό της, γύρω από παραστάσεις Μικροθέατρου στην Αυστραλία και σκόπευε άμεσα να μου το ταχυδρομήσει. Πράγματι μερικές ημέρες αργότερα, ένας βαρύς, μεγάλου μεγέθους φάκελος κατέφθασε με αποστολέα την Άννα Ιωαννίδου, που από τη συνοδευτική επιστολή της καταλάβαινα πως ήταν η κυρία του αναπάντεχου εκείνου πρωινού ξυπνήματος. Η Ά. Ιωαννίδου, με πληροφορούσε για τη δράση δύο Ελλήνων καλλιτεχνών στην Αυστραλία, του Δημήτρη Κατσούλη και του Κ. Ζουγανέλη. Μου εξηγούσε πως ο Δ. Κατσούλης δραστηριοποιούνταν στη Μελβούρνη και ατυχώς η ίδια δεν διέθετε περαιτέρω στοιχεία για τη δράση του, οπότε με παρέπεμπε στον εκεί σύλλογο. Μου προσέφερε όμως μια πληθώρα στοιχείων (αφίσες και προσκλήσεις παραστάσεων και εκθέσεων, σχετικά δημοσιεύματα Τύπου, φωτογραφίες από σχετικές εκθέσεις, κ.ά.) για τον Κ. Ζουγανέλη, που δραστηριοποιούνταν στο Σύδνεϋ και συνεργαζόταν με τον δικό της σύλλογο. Μαζί με τα έντυπα τεκμήρια της δράσης του, μου έστειλε τον αριθμό τηλεφώνου του, ώστε να ανοίξει ο δίαυλος επικοινωνίας μας.

Ένα πρωινό του Οκτώβρη του 2004, θυμάμαι πως αφού υπολόγισα προσεκτικά τη διαφορά ώρας, τηλεφώνησα γεμάτη προσδοκίες κι άκουσα τον ίδιο τον Κ. Ζουγανέλη να απαντά, σκεφτόμενη πώς θα απέδιδε η ίδια φωνή κάθε ήρωα του μπερντέ. Ο ενθουσιασμός μου πρόσκαιρα διαλύθηκε, όταν ο Κ. Ζουγανέλης καταλαβαίνοντας ότι ήθελα μία συνέντευξη σχεδόν μου έκλεισε το τηλέφωνο, λέγοντάς μου πως αν θέλω συνέντευξή του οφείλω να μοχθήσω και λίγο, πηγαίνοντας τουλάχιστον μέχρι το σπίτι του. Χρειάστηκε να επιμείνω ξανατηλεφωνώντας του και να βιαστώ ώστε να προλάβω να εξηγήσω πως τηλεφωνούσα από τον Πειραιά και πως θα έπρεπε αρχικά να περιοριστούμε σε μια τηλεφωνική συνέντευξη. Έκπληκτος, αλλά και ευχαριστημένος που άκουσε πως είμαι Πειραιώτισσα, έσπευσε να μου πει πως αυτός ήταν και ο δικός του τύπος καταγωγής, όπου και έβλεπε ως παιδί τον Καραγκιοζοπαίκτη Μώρο. Κάπως έτσι προχώρησε η κουβέντα μας και συνομιλήσαμε εν τέλει για τον Καραγκιοζή που έμαθε στην Ελλάδα και το

Κουκλοθέατρο που γνώρισε στο Σύδνεϋ, ανοίγοντας το γαϊτανάκι των συνεντεύξεων της έρευνας, σε Αυστραλία, Η.Π.Α., Αφρική και Ευρώπη και προσφέροντας τον πρώτο καρπό του σπόρου της.

Με έναν περίεργο τρόπο, οι έρευνες μου διασταυρώθηκαν άλλες δύο φορές μαζί του. Η πρώτη ήταν όταν βρισκόμενη στη Λεμεσό γνώρισα τον Αυστραλιανό καλλιτέχνη Garth Frost. Ο G. Frost θυμήθηκε κατά τη διάρκεια συζήτησής μας τον Έλληνα γείτο-

νά του, Καραγκιοζοπαίκτη ονόματι «Costas», στον οποίο και είχε διδάξει την τέχνη της μαριονέτας. Γρήγορα, συνδέοντας τα κομμάτια του παζλ θα επιβεβαιώνα ότι επρόκειτο για τον Κ. Ζουγανέλη. Η δεύτερη “διασταύρωση” συνέβη μέσω του αρχείου Φωτιάδη, όπου εντόπισα αλληλογραφία του Κ. Ζουγανέλη με τον Θανάση Φωτιάδη, με θέμα τον σχεδιασμό μιας επίσκεψης των Ευγ. Σπαθάρη – Θ. Φωτιάδη στην Αυστραλία.

Όταν μέσα στο 2009 ξανατηλεφώνησα στον Κ. Ζουγανέλη, πληροφορήθηκα την από έτους αποδημία του, που σήμανε το σμίκρυμα του κύκλου των Ελλήνων καλλιτεχνών του μικροθέατρου της Αυστραλίας, που περιορίστηκε ακόμα περισσότερο όταν τον Αύγουστο του 2017 αποδήμησε και ο Δ. Κατσούλης.

* Τα πρώτα αποτελέσματα της έρευνας για τους μετανάστες Καραγκιοζοπαίκτες παρουσιάστηκαν, υπό τον τίτλο «Μετανάστες και Θέατρο Σκιών: ο Καραγκιοζής ως “νόστιμον ήμαρ”», στο Β΄ Θεατρολογικό Συνέδριο

Από το αρχείο του Γ. Μιχαλακάκη

του Πανελληνίου Συλλόγου Θεατρολόγων (Αθήνα 28/03-30/03/2012). Η ομιλία, συνοδευόμενη από πλούσιο οπτικό υλικό, έχει αναρτηθεί στη σελίδα του ιδρύματος Μποδοσάκη (www.blod.gr/lectures/Pages/viewlecture.aspx?LectureID=711).

**** Επιλεγμένα στοιχεία της έρευνας αξιοποιήθηκαν στη μελέτη μου «Ιχνηλατώντας το Πολιτικό Θέατρο Σκιών Ελλήνων Μεταναστών και Κυπρίων», στο: Αλ. Αλτουβά – Κ. Διαμαντάκου (επιμ.), *Πρακτικά Ε' Πανελληνίου Θεατρολογικού Συνεδρίου «Θέατρο και Δημοκρατία» προς τιμήν του Β. Πούχγκερ*, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 05-08/11/2014, τ. Β', Αθήνα 2018, σσ. 763-777.**

***** Επικαιροποιημένα και εμπλουτισμένα τα αποτελέσματα της έρευνας, υπό τον τίτλο «Ο Καραγκιόζης ως “νόστιμον ήμαρ”». Το θέατρο σκιών των Ελλήνων μεταναστών», δημοσιεύθηκαν πρόσφατα στον Γ' τόμο του επιστημονικού περιοδικού *Κυπριακαί Σπουδαί* ΟΗ'-ΟΘ' (2016-2017), Λευκωσία 2019, σσ. 233-290, που αφιερώθηκε στα 75χρονα του καθηγητή Δ. Τριανταφυλλόπουλου.**

Κώστας Ζουγανέλης καραγκιοζοπαίχτης

Γεννημένος το 1935 στον Πειραιά. Είχε 14 ακόμα αδέρφια. Μετανάστευσε το 1962 στο Σίδνεϊ. Εργαζόταν ως θερμαστής το 1964, όταν έδωσε την παρθενική του παράσταση Καραγκιόζη στο «κέντρο του Μετανάστη», με δανεικές φιγούρες δυο άλλων ομογενών που έπαιζαν ήδη σε ερασιτεχνικό επίπεδο Καραγκιόζη. Η συνεργασία των τριών ανδρών διαλύθηκε σχεδόν αμέσως,

Το 1978 έχοντας πλέον παρακολουθήσει και παραστάσεις των περιοδεύοντων караγκιοζοπαιχτών Αβραάμ και Γιάνναρου θα κατασκευάσει δικές του φιγούρες, ξεκινώντας την εντατική ενασχόληση του με τον Καραγκιόζη. Παράλληλα θα εμφανιστεί σποραδικά ως ηθοποιός σε παραστάσεις της κοινότητας ενώ θα δραστηριοποιηθεί και στο κουκλοθέατρο. Κατά τη δεκαετία του 1980 θα δώσει υπό την αιγίδα της κοινότητας την πλειονότητα των παραστάσεων του, θα προσκληθεί και θα παίξει στον Καναδά και στη Νέα Ζηλανδία και τα επόμενα χρόνια θα διδάξει σε εργαστήρια κατασκευής φιγούρες και θα εκθέτει τη συλλογή του σε βιβλιοθήκες και σε χώρους της κοινότητας.

Το θεατρικό έργο του Μουταφίδη «Ο Καραγκιόζης στην Αυστραλία» θα κάνει το ντεμπούτο του κατά τη δεκαετία του 1980 με το Ζουγανέλη μάλιστα στο ρόλο του μπαρμπαΓιώργου. Εν συνεχεία θα παρουσιαστεί και από παιδικές θεατρικές ομάδες τη δεκαετία του 1990 σε διασκευή της Μέλπως Παπαδόπουλου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στα πλαίσια του 22ου Ελληνικού Φεστιβάλ Σίδνεϊ (2004), προς τιμήν του Κώστα Ζουγανέλη διοργανώθηκε έκθεση στη δημοτική βιβλιοθήκη του προαστίου Campsie, όπου ο παλαίμαχος караγκιοζοπαίχτης είχε εκθέσει φιγούρες του Καραγκιόζη και χειροποίητες μαριονέτες που ο ίδιος κατασκεύασε και έχει χρησιμοποιήσει στις παραστάσεις του.

Πληροφορίες από την ομιλία της Ανθής Χοτζάκογλου στις 29 Μαρτίου 2012 στα πλαίσια της εκδήλωσης Β' Θεατρολογικό Συνέδριο «Μετανάστες και πρόσφυγες στη σύγχρονη δραματουργία και στη σκηνική πράξη».

Ο άγνωστος Λάζαρος Θωμάκος

Νικόλας Τζιβελέκης
Καλλιτέχνης θεάτρου σκιών

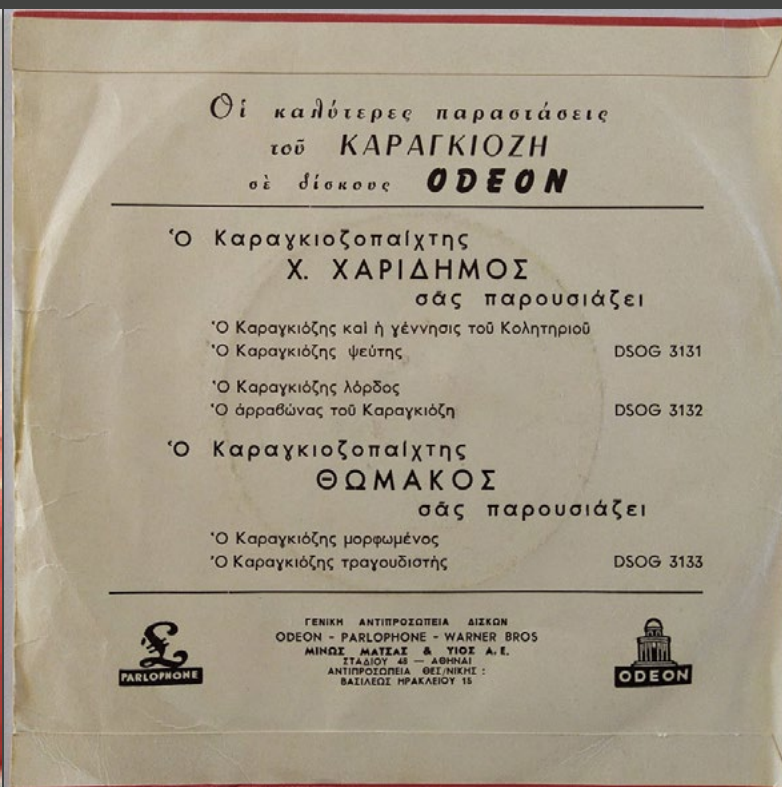
Ο Λάζαρος Θωμάκος γεννήθηκε στις 24 Μαρτίου 1932, στα Ταμπούρια (σύνορα με Μανιάτικα). Η περιοχή ήταν γεμάτη караγκιόζοθέατρα, οπότε η αγάπη του για την τέχνη δεν άργησε να βλαστήσει. Έζησε δύσκολα παιδικά χρόνια, καθώς ο πατέρας του εγκατέλειψε την οικογένεια και η μητέρα έμεινε ο μοναδικός προστάτης. Μετά την κατοχή, η μητέρα του δούλευε οικονόμος στο παλάτι του βασιλιά.

Όταν ήταν μικρός έγινε φίλος με πολλούς μετέπειτα λαϊκούς τραγουδιστές, όπως τον Περπινιάδη και τον Γαβαλά. Επιπλέον, μεγάλωσε στην ίδια αυλή με τον παιδικό του φίλο και μετέπειτα γνωστό τραγουδιστή Πέτρο Αναγνωστάκη. Συνεργάστηκαν στον

45αρι δίσκο του τραγουδιστή με τίτλο «Ο Καραγκιόζης» (Βίρβου- Δερβενιώτη) που κυκλοφόρησε στις 30-06-1964, καθώς ο Θωμάκος έκανε την εισαγωγή παίζοντας ένα κωμικό διάλογο μεταξύ Καραγκιόζη- Βεληγκέκα- Μπαρμπαγιώργου.

Υπήρξε οικογενειακός φίλος με τον Αβραάμ από τον οποίο «κόλλησε» το μικρόβιο του Καραγκιόζη. Μαθήτευσε κοντά στον Βάγγο και τον Μήτσο Μώρο (το αναφέρει στο βιβλίο του και ο Δημ. Μόλλας). Έτσι λοιπόν κι αυτός σιγά σιγά άρχισε να μιμείται τις φωνές και τους διαλόγους που άκουγε από τους άλλους τεχνίτες. Ξεκίνησε να παίζει το 1957, ύστερα από παρότρυνση φίλων του.

Στις 03-02-1965 κυκλοφόρησε τον 45αρι δίσκο «Ο Καραγκιόζης μορφωμένος» (α' όψη) & «Ο Κα-

Εξώφυλλο και οπισθόφυλλο δίσκου του Λάζαρου Θωμάκου

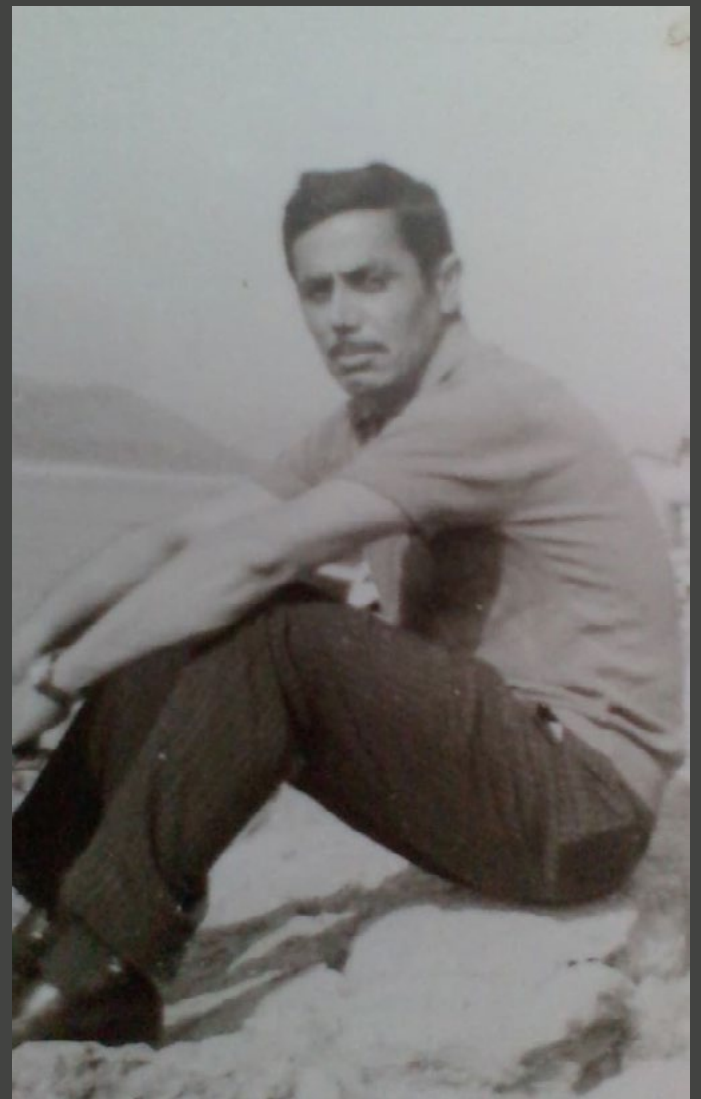

Ο Θωμάκος ήταν και κατασκευαστής φιγουρών από πλαστικό. Όταν στα μέσα της δεκαετίας του '70 τα παράτησε, τις φιγούρες του τις δώρισε στον Σταμάτη Γενεράλη, φίλο, συνάδελφο και γείτονα στο Πέραμα. Όπως έμαθε μετέπειτα, οι φιγούρες του κάηκαν όταν πήρε φωτιά το σπίτι του Γενεράλη την ίδια δεκαετία.

Το θέατρο σκιών δεν ήταν το βασικό του επάγγελμα. Στη μετέπειτα ζωή του είχε διάφορες ασχολίες σχετικές με το εμπόριο. Εργαζόταν ως μικροπωλητής σε πανηγύρια και πούλαγε πίνακες με τοπία, που ζωγράφιζε ο ίδιος, εποχιακά είδη (χριστουγεννιάτικα, αποκριάτικα κτλ) που κατασκεύαζε επίσης, και παιδικά παιχνίδια μέχρι την σύνταξή του. Βέβαια, συνέχισε να φτιάχνει φιγούρες για το κέφι του, αλλά δεν ξαναέπαιξε.

Πέθανε στις 4 Ιουνίου το 2014.

(Οι πληροφορίες και οι φωτογραφίες του άρθρου προέρχονται από τον γιο του, Γιάννη Θωμάκο και τον εγγονό του Λάζαρο Θωμάκο)

ραγκιόζης τραγουδιστής» (β' όψη) από την εταιρία ODEON. Ίδια μέρα κυκλοφορίας με αυτή των δύο γνωστών δίσκων του Χρήστου Χαρίδημου (Ο Καραγκιόζης και η γέννησις του Κολλητηριού- Ο Καραγκιόζης ψεύτης & Ο Καραγκιόζης Λόρδος- Ο αρραβώνας του Καραγκιόζη). Τα κοινά σημεία τους φαίνονται αφού στην πίσω όψη τους διαφημίζονται οι δίσκοι και των δύο καλλιτεχνών. Επίσης, η δημόδης ορχήστρα που τους συνοδεύει είναι η ίδια. Κατόπιν, στις 09-11-1967 κυκλοφορεί ο δεύτερος δίσκος του με το έργο «Ο Καραγκιόζης δάσκαλος».

Συνήθιζε να παίζει σε πλατείες και πανηγύρια. Η δράση του δεν περιορίστηκε μόνο σε Αθήνα και Πειραιά, αλλά περιόδευσε στην ηπειρωτική Ελλάδα και σε κοντινά νησιά. Ακολουθώντας τη «μόδα» της εποχής, έκανε «αποθεώσεις» στις ηρωικές παραστάσεις.

*Ο Λάζαρος Θωμάκος
σε νεαρή ηλικία*

Από την παράσταση του Μιχάλη Ταυλάτου:
Ο Ιπτάμενος Γορίλας

Συζήτηση με τον Καραγκιοζοπαίχτη Μιχάλη Ταυλάτο

Μέρος πρώτο

Επιμέλεια: Σωκράτης Κοτσορές

Καλλιτέχνης Θεάτρου Σκιών

Ο Μιχάλης Ταυλάτος είναι καραγκιοζοπαίχτης εδώ και είκοσι χρόνια! Είναι γεννημένος το 1980, 29 Οκτωβρίου, μια μέρα μετά την εθνική εορτή και οχταμηνίτικος! Βιαζόταν λιγάκι... Η πρώτη του γνωριμία με το θέατρο σκιών ήταν από τον Καραγκιόζη της τηλεόρασης: τις παραστάσεις του Βάγγου, του Γιάνναρου, του Σπαθάρη. Ζωντανό Καραγκιόζη πρωτοείδε από το Βάγγο στο σχολείο, στο 17ο Δημοτικό Νίκαιας, που πήγαινε και έπαιζε! Έπαιζε την παράσταση: Τα Κολλιτάρια εκπαιδεύονται (Κλασικό σκετσάκι του Βάγγου) και του άρεσε πάρα πολύ, ειδικά ο πρόλογος που ήταν Μπαρμπαγιώργος με τα Κολλητήρια! Τον κάνει και ο ίδιος συχνά αυτόν τον πρόλογο, αρέσει πολύ στα παιδάκια.

Σ.Κ.: Με το Βάγγο πως γνωρίστηκες;

Μ.Τ.: Χάρη στον πατέρα μου γνώρισα το Βάγγο, είχε έρθει κάποιες φορές που ήμουνα πιτσιρίκος και είχε πει καφέ σπίτι, μας είχε κάνει δώρο μια σκαλιστή φιγούρα και το 1994, το καλοκαίρι, πήγαμε σπίτι του, όπου μου έδειξε όλο του το θίασο, μαγεύτηκα και μου έκανε δώρο και μία δερμάτινη φιγούρα, ένα κλεφτόπουλο.

Σ.Κ.: Και ο πατέρας σου ο Βασίλης, ασχολιόταν με τον Καραγκιόζη και πριν ασχοληθείς εσύ, του άρεσε δηλαδή...

Μ.Τ.: Του άρεσε ο Καραγκιόζης ερασιτεχνικά δηλαδή, μου είχε φτιάξει όταν ήμουνα μικρός και ένα Καραγκιόζη του Μιχόπουλου από κούτα, χαρτόκουτα... Έκανε όμως και κατασκευές, έφτιαχνε σούστες, έφτιαχνε κοπίδια...

Ο Δάσκαλος του, Βάγγος
στο έργο ο Καραγκιόζης προφήτης

Σ.Κ.: Και η μαθητεία σου με το Βάγγο πως ήτανε;

Μ.Τ.: Με το που πήγα και γνώρισα το Βάγγο, ήθελα να μπω πίσω από το μπερντέ να δω πως είναι. Ξεκίνησα να πηγαίνω στο Βάγγο το καλοκαίρι του '95 στα Βοτσαλάκια, που είχε μόνιμο θέατρο τα καλοκαίρια. Τον είχα βοηθήσει και κάποιες φορές το χειμώνα του '95, με τρομερό άγχος και σεβασμό γι αυτόν τον άνθρωπο, γιατί ο Βάγγος ήταν ένα ιερό τέρας του Καραγκιόζη και ήταν ολοκληρωμένος: ζωγράφιζε, τραγουδούσε, έπαιρνε μία μάντρα και από το τίποτα την έκανε θέατρο...

Σ.Κ.: Ήτανε και πολύ ωραία τα σκαλιστά σκηνικά του...

Μ.Τ.: Είχε μεγάλο ταλέντο στο σκάλισμα, είχε επηρεαστεί από τα νεοκλασικά σπίτια της Θεσσαλονίκης και έκανε σκαλιστά σκηνικά... Είχε κάνει μια μεγάλη έκθεση τη δεκαετία του '80...

Σ.Κ.: Και ο Βάγγος σαν άνθρωπος πως ήτανε;

Μ.Τ.: Ήταν πολύ καλός άνθρωπος και αγαπούσε πολύ τα νέα παιδιά, ήθελε ο Καραγκιόζης να έχει συνέχεια... Τέσσερα χρόνια και κάθισα κοντά του, όταν είχε σταματήσει και έδινε κάποιες παραστασούλες πήγαινα και τον βοηθούσα...

Σ.Κ.: Θεωρείς ότι ο νέος Καραγκιοζοπαίκτης πρέπει να κάνει μαθητεία αρκετά χρόνια δίπλα σε κάποιον παλαιότερο να μάθει τη δουλειά σωστά;

Μ.Τ.: Βέβαια, γιατί η εμπειρία πίσω απ' το πανί και η παράσταση είναι το μάθημα...

Σ.Κ.: Και άμα διδαχτείς σωστά αυτό το πράγμα, μπορείς να το αποδώσεις και σωστά!

Μ.Τ.: Βέβαια, αλλά παίζει ρόλο και το ταλέντο...

Σ.Κ.: Το ταλέντο μπορείς να το καλλιεργήσεις, μπορείς να παίζεις σε πιο χαμηλό επίπεδο στην αρχή, αργότερα θα γίνεις καλύτερος...

Μ.Τ.: Εννοείται, εννοείται, αλλά η μαθητεία είναι απαραίτητη για να μάθεις τα έργα, τα καλαμπούρια...

Σ.Κ.: Στο Βάγγο που πήγαινες γνώρισες και παλιούς καραγκιοζοπαίχτες που ερχόντουσαν;

Μ.Τ.: Είχα δει ένα βράδυ θυμάμαι, έπαιζε, προς το τέλος της σαιζόν, είχε έρθει ο Γιώργος ο Χαρίδημος, που ήταν άρρωστος και τον οποίο δεν είχα την τύχη να τον γνωρίσω. Εκείνο το βράδυ τον είδα και ένα χρόνο μετά, ο Χαρίδημος πέθανε...

Σ.Κ.: Είδες και άλλους μετά στο σωματείο;

Μ.Τ.: Έχω γνωρίσει το Γιάνναρο, γνώρισα τους Καραμπαλαίους, πιο πολύ το Θέμη τον Καραμπάλη, τον Ορέστη, τον Πλέσσα...

Σ.Κ.: Μέσω του Βάγγου ήρθες σε επαφή με το σωματείο των Καραγκιοζοπαιχτών;

Μ.Τ.: Ο Βάγγος με πήγε σαν μικρό παιδάκι στο σωματείο και εκεί γνώρισα όλους τους παλιούς και νέους καραγκιοζοπαίχτες...

Σ.Κ.: Πότε γράφτηκες στο σωματείο;

Μ.Τ.: Στο σωματείο γράφτηκα το 1998, 18 χρονών παιδί, όπου έδωσα και την πρώτη μου παράσταση σε κοινό, στο δεύτερο φεστιβάλ που γινόταν στο λόφο του Στρέφη... Το '98 το καλοκαίρι, είχα παίξει την ίδια μέρα με τον επίσης νέο караγκιοζοπαίχτη, Μπάμπη Κωστιδάκη, είχε παίξει πρώτα εκείνος και μετά είχα παίξει εγώ...

Σ.Κ.: Είχε παίξει τους δύο λόρδους ο Μπάμπης και εσύ έπαιξες τα αινίγματα...

Από κει και πέρα, πότε ξεκίνησες να παίζεις επαγγελματικά;

Μ.Τ.: Επαγγελματικά ξεκίνησα το ίδιο καλοκαίρι να παίζω, έπαιξα την πρώτη μου παράσταση με αμοιβή, σε μία κατασκήνωση που πήγαινα παιδί...

Σ.Κ.: Συνεργάστηκες και με νέους караγκιοζοπαίχτες κοντά στην ηλικία σου;

Μ.Τ.: Είχα φιλία τότε με τον Αντώνη τον Παντιώρα, με βοηθούσε και τον βοηθούσα σε παραστάσεις, είχα φιλία με το Σωτήρη το Βύνιο, που και αυτός ήτανε μαθητής του Βάγγου και ερχόταν και με βοηθούσε και απ' το χειμώνα του '98 άρχισα να παίζω και σε σχολεία... τότε ήταν πιο αυστηρά τα πράγματα, έπρεπε να είσαι εγκεκριμένος από το Υπουργείο Παιδείας, να έχεις τιμολόγια και στέλναμε και βιντεοκασέτα στο Υπουργείο Παιδείας! Εγώ την πρώτη άδεια την έβγαλα το 2002.

Σ.Κ.: Τις φιγούρες τις φτιάχνεις μόνος σου;

Μ.Τ.: Φτιάχνω και μόνος μου, μου αρέσει πολύ το δέρμα εμένα, που έφτιαχνε ο Βάγγος, αλλά έχω πολλούς συναδέλφους που ζωγραφίζουν σήμερα και μου φτιάχνουν φιγούρες...

Σ.Κ.: Ποιος σου έφτιαξε τις πρώτες σου φιγούρες;

Μ.Τ.: Τις πρώτες φιγούρες, μου τις έφτιαξε ο συνάδελφος, ο Αντώνης ο Παντιώρας...

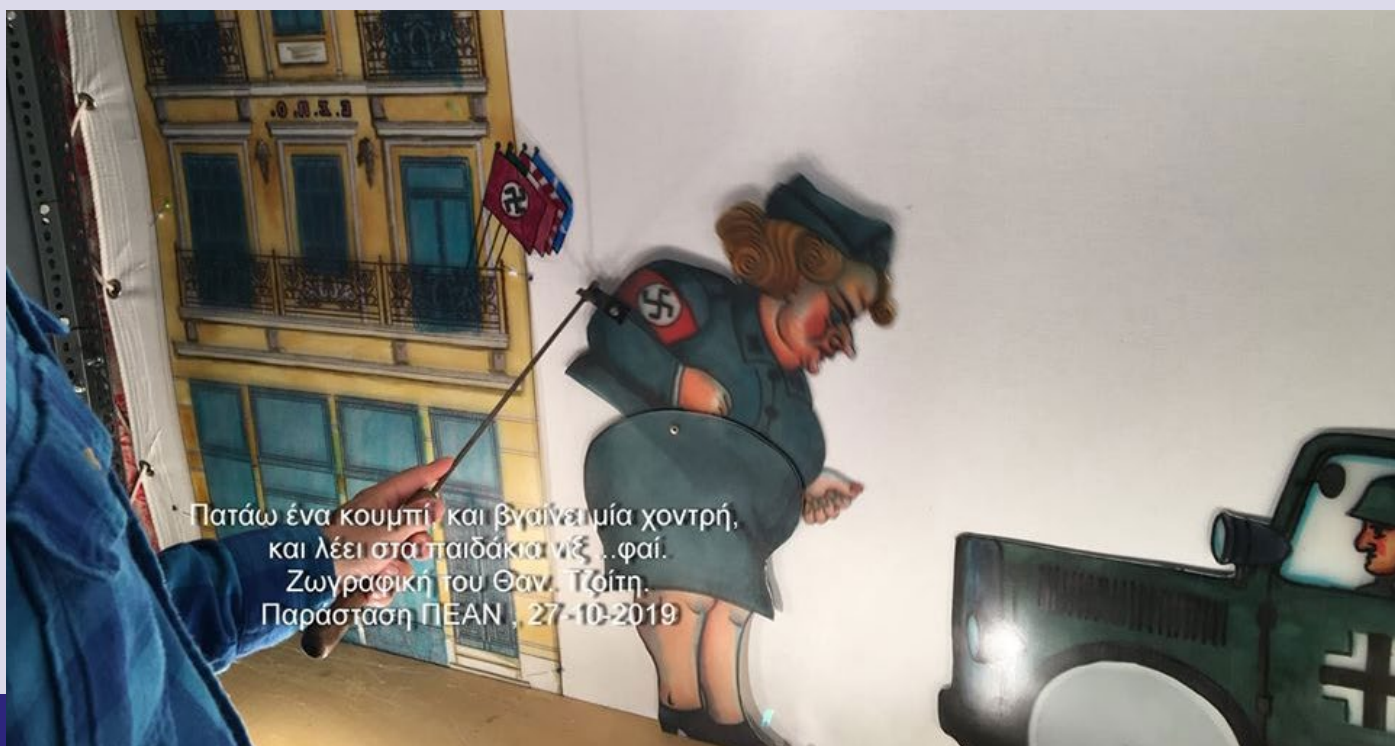
Σ.Κ.: Σου είχε φτιάξει και ο Βύνιος;

Μ.Τ.: Ναι, και ο Σωτήρης και μετά άρχισα να φτιάχνω και μόνος μου, δυσκολεύτηκα πολύ γιατί δεν τα πάω καλά με τη ζωγραφική, αλλά με πείσμα έφτασα σε ένα καλό επίπεδο. Έχω βέβαια και μεγάλη συλλογή...

Συνέχεια στο επόμενο τεύχος

Ο Καραγκιόζης με τα Κολλητήρια του Μιχάλη Ταυλάτου

Η ΑΝΑΤΙΝΑΞΗ ΤΗΣ ΕΣΠΟ

του **Κώστα Στ. Τσίπηρα**

Μηχανικού βιοκλιματικής Αρχιτεκτονικής- Δρ. Χωροταξίας

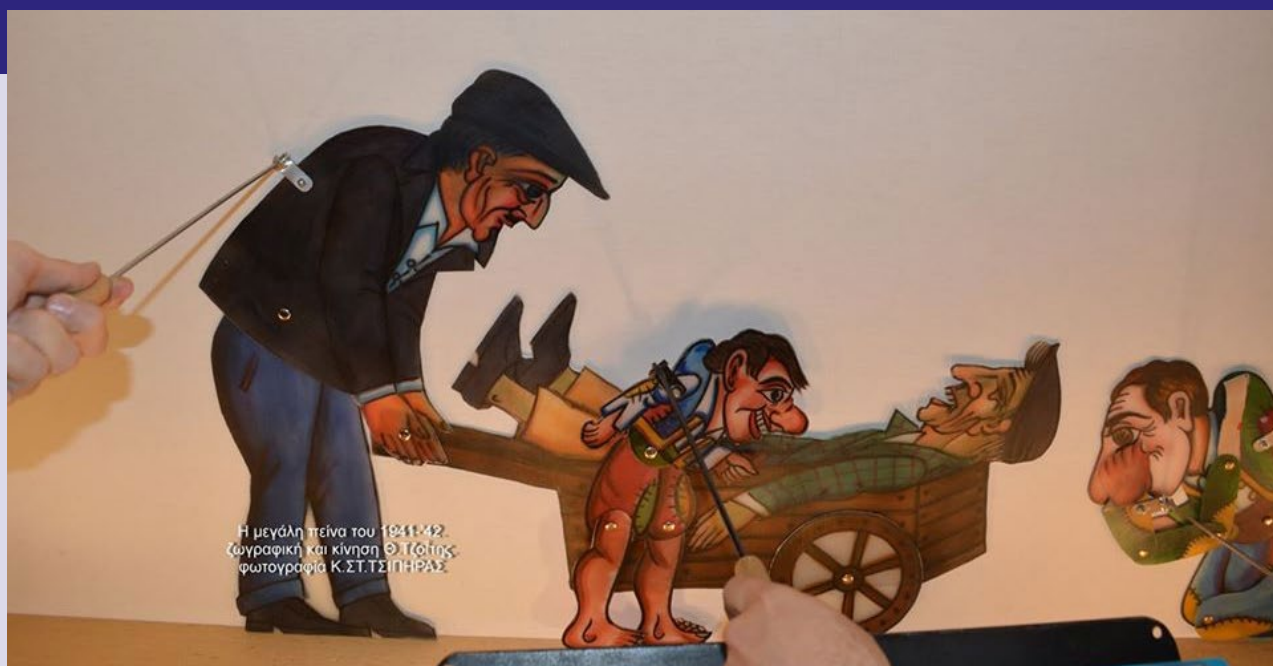
Την Κυριακή 27-10-2019 σχεδόν 200 άτομα παρακολούθησαν στο Δημοτικό Θέατρο της Καλλιθέας την πορεία του Χιώτη ήρωα Κωνσταντίνου Περρίκου και των Συντρόφων του, όπως ξεδιπλώθηκε στο πανί του Θεάτρου Σκιών. Ήταν ο πιο αυθεντικός, κατά τη γνώμη μας, τρόπος να τιμηθούν οι νέοι ήρωές μας, που αντιστάθηκαν στην Γερμανο-Ιταλική κατοχή, πληρώνοντας με την ζωή τους τον αγώνα τους για Ελευθερία, Δημοκρατία και Ανθρώπινη Αξιοπρέπεια. Την παράσταση τίμησαν με την παρουσία τους ο Δήμαρχος Δημήτρης Κάρναβος, ο Αντιδήμαρχος Λασκαρίδης, ο πρώην Υπαρχηγός του Πυροσβεστικού Σώματος, (σημειωτέον ότι οι Έλληνες πυροσβέστες αρνήθηκαν να σβήσουν την φωτιά στα γραφεία της ναζιστικής ΕΣΠΟ, σύμφωνα με τα επίσημα Βρετανικά αρχεία...), ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας φυσιολατρικών και ορειβατικών συλλόγων Αντρέας Αντωνόπουλος, και ο Καραγκιοζοπαίκτης και πρώην Πρόεδρος του Πανελληνίου Σωματείου Θεάτρου Σκιών Γιάννης Νταγιάκος.

Η επετειακή αυτή παράσταση εντάσσεται στα

πλαίσια των ανιδιοτελών προσπαθειών μας για την ανανέωση και τον εμπλουτισμό του ρεπερτορίου του Θ. Σ. Βασικά δε συστατικά της, που θα μπορούσε να επισημάνει κανείς, είναι:

αφ' ενός οι ωραιότερες φιγούρες, που απεικονίστηκαν αγιογραφικά απ' τον πολύ καλό ζωγράφο κ. Θανάση Τζοίτη, Στρατηγό ε. α., αφετέρου η εξαιρετική ερμηνεία του νέου Καραγκιοζοπαίκτη Σωκράτη Κοτσορέ, σε μια δύσκολη παράσταση με συνεχόμενη εναλλαγή σκηνικών και φωνών. Η συνδρομή εξάλλου του πολύ καλού βοηθού Παναγιώτη Βαγενά υπήρξε καθοριστική με τις έξυπνες, νευρώδεις και άριστα συντονισμένες κινήσεις του, που δείχνουν τη βαθιά του γνώση για το θέαμα. Τα σκηνικά, επιπλέον, για πρώτη φορά δεν αποδόθηκαν με την απλή ναΐφ ζωγραφική, αλλά με αρχιτεκτονική αποτύπωση ενός νεοκλασικού κτηρίου, ώστε να μετατραπεί σε σκηνικό.

Μία εβδομάδα πριν, στις 20-10-2019, οι συντελεστές της παράστασης, μαζί με άλλα 100 άτομα, μέλη της διαδικτυακής ομάδας ΑΣΤΙΚΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΑ, για να μουν στο κλίμα και στις συνθήκες της επο-

Αναπαράσταση της σκηνής που μάζευαν τους νεκρούς με τα κάρτα τη διάρκεια της Κατοχής

χής που θα πρόβαλαν, μαζί με δεκάδες άλλους ανθρώπους περπάτησαν απ' την Αθήνα στην Καλλιθέα, ακολουθώντας ένα ιστορικό περίπατο με σταθμούς τα κύρια σημεία της δράσης και του μαρτυρίου των πρωταγωνιστών της αντιστασιακής οργάνωσης ΠΕ-ΑΝ. Παράλληλα πραγματοποιήθηκε και σίτιση αστέγων σε συνεργασία με την «Αστική Πεζοπορία» και την «Κιβωτό Αστέγων», ως μία επιπλέον συμβολική πράξη τιμής.

Και για να επιστρέψουμε στο έργο, κατά τη συγκινητικότερη στιγμή της αποθεώσεως δύο άγγελοι σήκωσαν το άψυχο σώμα του ήρωα Περρικού, που εκτελέστηκε στην Καισαριανή το 1943, για να τον κατατάξουν όχι μόνο «...εν σκηναίς Δικαίων», αλλά και στις χρυσές Δέλτους των μεγάλων ηρώων αυτής της πατρίδας.... Της δικιάς μας πατρίδας. Τα δε μικρά παιδιά καθηλωμένα στις θέσεις τους παρακολουθούσαν με ενθουσιασμό αλλά και δέος την κορυφαία σκηνή!

Ως κατακλείδα ας μας επιτρέψετε να διατυπώσουμε τη σκέψη πως, αν οι ήρωες της ΠΕΑΝ και των άλλων αντιστασιακών οργανώσεων κατά της φασιστικής και ναζιστικής θη-

ριωδίας είχαν ζήσει στις ΗΠΑ ή σε όποια άλλη Αγγλοσαξωνική χώρα, θα είχαν γυριστεί δεκάδες ταινίες και τηλεοπτικές σειρές για τα κατορθώματα και τις θυσίες τους. Στον τόπο μας όμως, η ιστορία μας και οι πρωταγωνιστές της συνθλίβονται στις Συμπληγάδες του Εθνομηδενισμού και της Υποκουλτούρας. Ο Λαϊκός όμως Πολιτισμός πάντα θα αμύνεται «Περρί Πάτρης» και η φτωχική τέχνη του Καραγκιόζη με

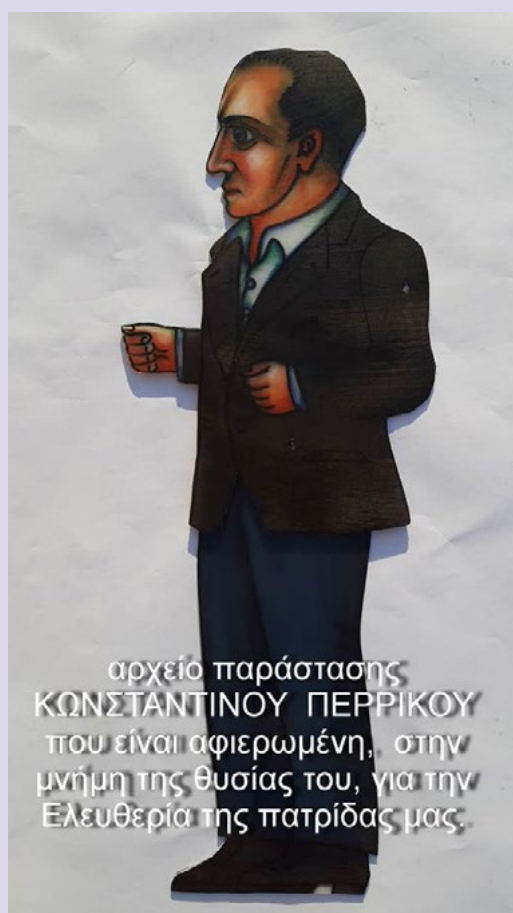
τα ευτελή υλικά και μέσα της θα αποδίδει την υπέρτατη τιμή και δόξα στους αθανάτους Κωνσταντίνο Περρίκο απ' τη Χίο, Ιουλία Μπίμπα απ' τη Σάμο, Αντώνη Μυτιληναίο απ' τη Σαντορίνη, Κωνσταντίνο Κουκίδη απ' τη Γαστούνη και όλους τους συναγωνιστές τους.

ΖΗΤΩ Η ΕΛΛΑΔΑ

ΖΗΤΩ ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ
ΛΑΟΥ ΜΑΣ, ΕΝΑΝΤΙΑ
ΣΤΟΝ ΓΕΡΜΑΝΟ-ΝΑΖΙΣΜΟ

Κώστας Στεφάνου Τσίπηρας

Μηχανικός βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής – δρ. χωροταξίας, Συγγραφέας 19 βιβλίων, στους μεγαλύτερους εκδοτικούς οίκους της Ελλάδας, με κυκλοφορία, άνω των 150.000 αντιτύπων

αρχείο παράστασης
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΕΡΡΙΚΟΥ
που είναι αφιερωμένη, στην
μνήμη της θυσίας του, για την
Ελευθερία της πατρίδας μας.

28-10-2019

«Ο γάμος του Καραγκιόζη»

Μια κάποια ανάγνωση

του **Γιάννη Χατζή**
Καλλιτέχνης Θεάτρου σκιών

Η παράσταση «Ο γάμος του Καραγκιόζη» αναμφίβολα μπορεί να χαρακτηριστεί σαν η πιο «εφετζίδικη» παράσταση του θεάτρου σκιών, αφού το μεγαλύτερο μέρος της δεν είναι τίποτα άλλο από μια επίδειξη των «εργαλείων» του καραγκιοζοπαίκτη. Θα μπορούσε κανείς να χαρακτηρίσει την παράσταση, σαν μια κινητή έκθεση φιγούρας, αφού κατά σειρά περνάει πληθώρα φιγούρων εντυπωσιάζοντας το κοινό. Θέλοντας μάλιστα να δώσει ένα ακόμα πιο εντυπωσιακό θέαμα σ' αυτή την παρέλαση φιγούρων, προσφεύγει σ' έναν ιδιόρρυθμο οριενταλισμό, έναν υπερβατικό για την εποχή, αλλά όχι για το θέατρο σκιών, εξωτισμό. Έτσι η νύφη περιφέρεται πάνω σ' έναν ελέφαντα, που τον οδηγεί ένα αραπάκι, καμήλες και καμηλιέρηδες κουβαλάνε προικιά, κάνουν την εμφάνιση τους μαχαραγιάδες κι ότι άλλο μπορεί να φανταστεί η γόνιμη φαντασία του «μάστορα». Ακόμη δίνεται η δυνατότητα να εμφανιστεί ποδήλατο, αεροπλάνο, κανόνι, κάρα, βόδια, πρόβατα και φυσικά κομπανίες μουσικής. Η πολυπρόσωπη αυτή παράσταση διανθίζεται από πάρα πολλά τραγούδια, που συνοδεύουν την εμφάνιση των διάφορων τύπων, που με τη συνοδεία τους, προσέρχονται να υποβάλουν τα συγχαρητήρια τους στο Καραγκιόζη για τον επικείμενο γάμο

του. Υπάρχουν μαρτυρίες, ότι κάποιες φορές οι καραγκιοζοπαίκτες δανείζονταν από συναδέρφους τους φιγούρες, για να έχουν μια «πλούσια» οπτικά εικόνα στο μπερντέ τους. Πάντως η παράσταση αυτή απαιτεί μόνιμο, μεγάλο μπερντέ και άπλετο χώρο για το «αράδιασμα» των φιγούρων, που παίρνουν μέρος στην παράσταση και φυσικά πολλά «χέρια» βοηθών. Όλες αυτές οι προϋποθέσεις, στις σημερινές συνθήκες παραστάσεων, με τους λυόμενους μπερντέδες και τα καθημερινά στησίματα σε ανομοιογενείς χώρους, με τις περιοδίες, όπου πάντα τίθεται θέμα χώρου στα μεταφορικά μέσα και είναι δύσκολη η μεταφορά πολλών αποσκευών, καθιστούν καθόλου εύχρηστη και οικονομικά συμφέρουσα την παράσταση, με αποτέλεσμα να παίζεται πια σπάνια. Κρίμα γιατί είναι μια αξιόλογη και γεμάτη χρώμα κωμική παράσταση, που με την εικόνα της, τα τραγούδια της και γενικά το πανηγυρικό της κλίμα αποτελεί «χάρμα οφθαλμών» και κορύφωση διασκέδασης για την «αξιότιμον πελατεία» της μάντρας. Το έργο παίζονταν με διάφορες παραλλαγές και «περάσματα» φιγούρων, ανάλογα με τα εργαλεία και την ευχέρεια του κάθε καραγκιοζοπαίκτη και κατά πληροφορίες βρίσκονταν στο ρεπερτόριο όλων των μεγάλων καραγκιοζοπαίκτων, **που όχι μόνο το διαφήμιζαν ανάλογα, αλλά στο τέλος της**

παράστασης μοίραζαν μπομπονιέρες, ενώ οι θεατές έρριχναν τη φιγούρα του Καραγκιόζη με ρύζι. Φυσικά δεν μπορούμε να μην αναφέρουμε την τόσο διαδεδομένη λαϊκή ρήση «αυτός βαράει στο γάμο του Καραγκιόζη», για όσους κάνουν μια αλλοπρόσβαση η άστοχη ενέργεια.

Η παράσταση παίζονταν πάντα με μεγάλη επιτυχία από τον Χαρίλαο Πετρόπουλο στο θέατρο του στη Θεσσαλονίκη. Το έργο επαναλαμβάνονταν και την άλλη ημέρα, λόγω της μεγάλης προσέλευσης θεατών. Ο Χαρίλαος θα το παίξει στις 13 Αυγούστου 1926 και το επαναλαμβάνει στις 14 Αυγούστου. Διαβάζουμε στον καθημερινό τύπο (Μακεδονία) «Θρίαμβος χθες με τους γάμους του Καραγκιόζη».

Το έργο το ξαναπαίζει και στη θερινή σαιζόν του 1927 στις 26 Ιουνίου και στις 25 και 26 Αυγούστου. Το 1928 ανεβάζει στις 19 Ιουλίου το «Ο πανηγυρικός γάμος του Καραγκιόζη» και στις 20 Ιουλίου δημοσιοποιεί στον τύπο ότι «Σήμερα κατά γενικήν απαίτησιν επαναλαμβάνεται ο Γάμος του Καραγκιόζη». Η παράσταση πιθανόν να προέρχεται από το κουκλοθέατρο, αφού ο σπουδαίος ανδρικοπαίκτης της εποχής Χρ. Κονιτσιώτης, **παίζει στο καφενείο «Σουφλί» στο Σιντριβάνι στην Θεσσαλονίκη στις 8 Σεπτεμβρίου 1920, το έργο «Οι γάμοι του Πασχάλη» και στις 10 Σεπτεμβρίου το «Ο γάμος και η χυλόπιτα του Πασχάλη».** Η είσοδος ήταν 1,5 δρχ η απλή θέση και 2,5 η διακεκριμένη. Έδινε δυο παραστάσεις την ημέρα, μία απογευματινή στις 6 μ.μ. «χάριν των οικογενειών» και μία «εσπερινήν ώρα 9,30 με τας συνήθεις τιμάς».

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Καραγκιόζης παντρεύεται την κόρη πλούσιου μπέη, κερδίζοντας μετά από δοκιμασία του μπέη και χρησιμοποιώντας την εξυπνάδα του τη νύφη, από τους συνδικδικητές γραμματικούς του μπέη Σιορ Διονύσιο και Μορφονιό. Όλα αυτά στην παράσταση «Οι τρεις γαμπροί». Σε κάποιο άλλο έργο παντρεύεται τον Μπάρμπα Γιώργο, χρησιμοποιώντας το τέχνασμα της γριάς Τζάτζως, από το «Γάμο του Καραγκιόζη». Τελικά όλοι οι βασικοί ήρωες του θεάτρου σκιών, όπως ο Σταύρακας, ο Μορφωνιός, ο Νιόνιος κ.λπ. έχουν παντρευτεί σε

διάφορες παραστάσεις. Ο γάμο τους ήταν το ίδιο επεισοδιακός με εκείνον του Καραγκιόζη και φυσικά και εκεί υπήρχαν προσκεκλημένοι, που όμως ήταν λιγοστοί και χωρίς τις υπερβολές του «Γάμου του Καραγκιόζη».

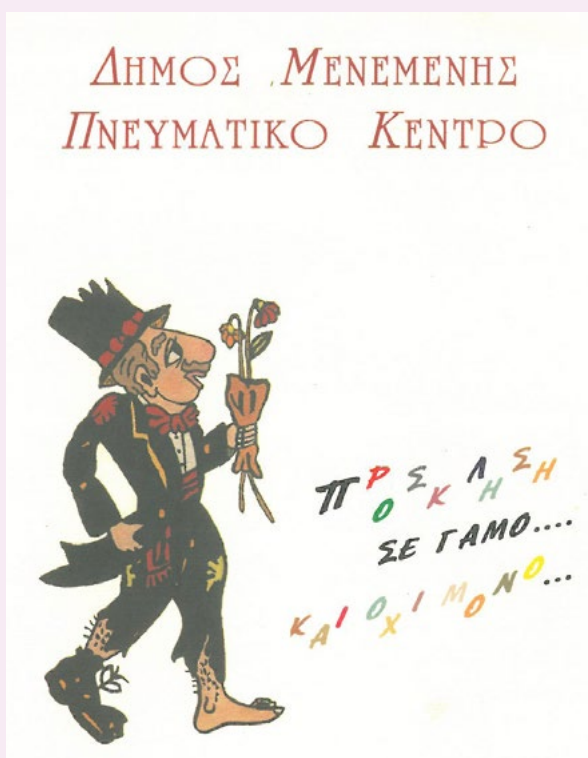
Το βράδυ στις 28 Φεβρουαρίου 1997, στο πνευματικό κέντρο του Δήμου Μενεμένης έπαιξα το «Γάμο του Καραγκιόζη» μέσα σ' ένα πανηγυρικό κι αποκριατικό συνάμα κλίμα. Οι προσκλήσεις για την παράσταση ήταν αυθεντικές προσκλήσεις γάμου του Καραγκιόζη και της Αϊσέ, **σταλμένες από τις «οικογένειες: Μπάρμπα Γιώργου – Σαμπάν Αγά».** Στο τέλος ένας ηθοποιός μεταμφιεσμένος σε Καραγκιόζη μοίρασε στους θεατές μπομπονιέρες. Την παράσταση συνόδεψε λαϊκή

ορχήστρα με τραγούδια του γάμου. Μοιράστηκε ρύζι, ιδιαίτερα στα μικρά παιδιά, που το πετούσαν στον Καραγκιόζη. Την είσοδο του Πνευματικού Κέντρου στόλιζαν ιδιαίτερα για την περίπτωση, δυο σε φυσικό σχεδόν μέγεθος ζωγραφιστές φιγούρες του Καραγκιόζη γαμπρού και του Χατζηαβάτη.

Το 1923 ο εκδοτικός οίκος «Σαραβάνος-Βουνησέας και Ι. Βουνησέας και Σιά» εξέδωσαν σειρά τευχών του Μάρκου Ξάνθου. Στο Νο 2 της σειράς βρίσκουμε το «Γάμο του Καραγκιόζη». Το έργο αυτό θα τύχει πολλών δημοσιεύσεων, από διάφορους εκδοτικούς οίκους, ακόμα και με διαφορετικό τίτλο. Το

1928 εκδίδεται από τον Αριστοφάνη Παπαδημητρίου, Νο 8 σειράς παραστάσεων του θεάτρου σκιών. Θα εκδοθεί αργότερα από την ΑΓΚΥΡΑ σε ανάλογη σειρά με το Νο 16, **θα ακολουθήσει επανέκδοση το 1956 από τις ίδιες εκδόσεις με το νούμερο 6 και το 1960 με το Νο 7, τίτλος των δυο εκδόσεων «Ο Καραγκιόζης γαμπρός».** Το 1966 ο Δημ. Δαρεμάς εκδίδει στο Νο 12 της σειράς του το «Ο Καραγκιόζης παρά τρία γαμπρός» και αργότερα ο Α. Ρέκος το «Ο Καραγκιόζης παντρεύεται» σε κείμενο του γνωστού Ν. Ρούτσου.

Στο έργο ο Σαμπάν Αγάς ή κάποιος Μπέης έχει αρραβωνιάσει την ερωτευμένη κόρη του με τον Καραγκιόζη, που είναι χήρος. Ο Αγάς ζητά τον πλησιέστερο συγγενή του Καραγκιόζη για να κάνουν όλοι μαζί το προκοσύμφωνο. Ο Κοπρίτης ενθουσιασμένος που θα φάνε κόλλυβα, όπως λέει, με ποδήλατο πη-

γαίνει να φωνάξει τον Μπάρμπα Γιώργο, που καταφτάνει κουνάμενος-σουνάμενος. Όλοι μαζί πάνε για το προικοσύμφωνο.

Στην παράγκα του Καραγκιόζη καταφτάνουν να υποβάλουν τα συγχαρητήρια τους ένα πλήθος ετερόκλητων καλεσμένων στο γάμο, συνάμα με τη συνοδεία οργάνων έρχονται τα προικιά με κάρα και άλογα, ενώ σαν δώρα εμφανίζονται ακόμα βόδια και πρόβατα. Στη συνέχεια προβάλλουν οι τρεις σπανοί, καμηλιέρηδες με τις καμήλες τους, ο Μπάρμπα Γιώργος με τη βλαχουριά, τον Μήτηρο, τον Τσανακούλια, τον Ταμτούρλα, τον Ξηροπατσά, τον Αυγολέμονο, τη Θεία Ανεζούλα, την Παύλαινα κι άλλες γριές θείες. Ακολουθούν Μια σειρά μπέηδων, Τούρκων και Ινδών αξιωματούχων. Έρχεται ο Εβραίος αρχηραβίνος με Εβραίους. Αυτοί όλοι μαζί, σαν τζιτζίρια όπως τους αποκαλεί ο Καραγκιόζης, δηλώνουν ότι «όταν δικό μας άνθρωπο παντρεύεται, εμείς να το χορεύουμε». Τραγουδώντας το ακατάληπτο «Ει τεμπερλέμο ζα», αρπάζουν τον Καραγκιόζη κι αρχίζουν να τον χορεύουν, ενώ στην πραγματικότητα να τον βαράνε κάτω. Φτάνουν οι Μορφονιός, Διονύσιος με τον Άντζουλο, και ο Σταύρακας. Ακόμη έρχεται ο κουμπάρος Καπετάν Μανούσος με «σύντεκνους» του. Τελευταίος εμφανίζεται ένας μπόγιας που συλλαμβάνει τον Καραγκιόζη για αδέσποτο σκύλο. Τελικά με τη δωροδοκία του Μπάρμπα Γιώργου, ο μπόγιας πείθεται να αφήσει το «αδέσποτο μπουλντόκ», με τη σύσταση να το εμβολιάσουν και να του βάλουν φίμωτρο.

Στο σπίτι του Αγά καταφτάνει ο αδερφός του Ταγιάρ, θυμωμένος για τον αρραβώνα της ανεψιάς του. Δηλώνει στον Αγά ότι αυτός ο γάμος δεν θα γίνει. Δεν θα «κάψουν» το κορίτσι, δίνοντας του για άντρα έναν κοκομούτσουνο, ξυπολιά, έναν τεμπέλη, έναν χαραμοφάη. Προτιμά να τους σκοτώσει όλους. Τελικά ο Αγάς και το κορίτσι πείθονται. Υπάρχει όμως ένα μεγάλο πρόβλημα, ο Καραγκιόζης και ότι ο γάμος έχει αναγγελθεί, τα προικιά έχουν πάει στου γαμπρού το σπίτι, το προικοσύμφωνο έχει γίνει, οι καλεσμένοι ένας-ένας έχουν καταφτάσει. Το πρόβλημα αναλαμβάνει να λύσει, εκείνη του «Διαβόλου η κάλτσα» ο Χατζηαβάτης.

Ο Χατζηαβάτης προτείνει να παντρέψουν τον Καραγκιόζη με τη γριά μαγείρισσα του Αγά Τζάτζω, σκεπάζοντας, όπως συνηθίζεται, το πρόσωπο της νύφης με πέπλο. Η γριά Τζάτζω, μετά από διάφορα νάζια δέχεται. Εντωμεταξύ ο Καραγκιόζης πάει στον πεθερό του και ζητά να δει τη νύφη, γιατί την περιμένει κι αυτή ακόμα να φανεί. Ο Αγάς του λέει ότι η νύφη καβάλα στον ελέφαντα του μαχααραγιά, που τον σέρνει ένα αραπάκι, γυρνάει να χαιρετίσει τους συμπολίτες της. Ο Καραγκιόζης με τη βοήθεια του

Μπάρμπα Γιώργου επιβιβάζεται σ' ένα αεροπλάνο, να αναζητήσει τη νύφη. Είναι αδύνατη κι άλλη καθυστέρηση. Εμφανίζουν στον διαμαρτυρούμενο Καραγκιόζη την πεπλοφορούσα γριά Τζάτζω, κι αυτός δεν χάνει την ευκαιρία να της κάνει γονατιστός μια πολύ κωμική ερωτική εξομολόγηση. Μετά από διάφορες σκηνές του ζεύγους, ο Καραγκιόζης σηκώνει το πέπλο και καταλαβαίνει ότι για νύφη του έχουν «μοστράρει» τη γριά Τζάτζω. Η Τζάτζω τον παρενοχλεί με ερωτόλογα και ζητά χαδάκια. Κι ενώ ο Καραγκιόζης τρέχει να πάρει το ποτιστήρι για να την «κατραπακιάσει», η Φατμέ μπαίνει στη θέση της Τζάτζως κι εξαφανίζει τη γριά. Ο Καραγκιόζης μένει έκπληκτος, σκύβει να αφήσει το ποτιστήρι κάτω, κι όταν σηκώνει το κεφάλι βλέπει πάλι μπροστά του τη Τζάτζω, που είχε αντικαταστήσει τη Φατμέ. Το ίδιο συμβαίνει πολλές φορές, ώπου ο Καραγκιόζης αντιλαμβάνεται τη συμπαιγνία. Τρέχει στην παράγκα και φέρνει ένα κανόνι κι αρχίζει να βομβαρδίζει το σπίτι του Αγά. Τελικά ο Αγάς κι ο Ταγιάρ συμβιβάζονται και δίνουν στον Καραγκιόζη το κορίτσι. Ο Καραγκιόζης της λέει «Άρε τον κρέβατον σου και περιπάτει», την καθίζει πάνω στο κανόνι και πάνε στην παράγκα, όπου με τον παπά γίνεται ο γάμος. Το ευτυχισμένο τέλος θέλει το ζευγάρι να φεύγει για γαμήλιο ταξίδι, μ' ένα αυτοκίνητο, ενώ όλοι τους αποχαιρετούν.

Η φαντεζί αυτή παράσταση, πλημμυρισμένη με μια πανδαισία τραγουδιών κάθε ρυθμού, είναι μια πρόκληση για τους νέους καραγκιοζοπαίκτες. Θα πρέπει να φιλοτεχνήσουν νέες φιγούρες, να κάνουν το δικό τους μοντάζ σκηνών, να σατιρίσουν τους δια της βίας συμβατικούς γάμους, να προσθέσουν πιο επίκαιρες παρουσίες προσκεκλημένων και να ασχοληθούν με την ανάλογη σκηνοθεσία, τη μουσική και τα τραγούδια. Και τέλος ν' αποδώσουν στο σημερινό κοινό μια νέα παράσταση, που θα πατά πάνω στην παλιά, αλλά και που θα έχει κάτι να προσθέσει στην την εποχή του μπλου τζην και του σακιδίου στον ώμο.

Γιάννης Χατζής

Σαλονίκη 3 Νοεμβρίου 2019

ΥΓ: Το σημείωμα αυτό για την παράσταση «Ο γάμος του Καραγκιόζη», βασίστηκε σε προφορικές μαρτυρίες των καραγκιοζοπαίκτων Αβραάμ, και Βάγγου, σε συζητήσεις με νεότερους καραγκιοζοπαίκτες και μελετητές όπως ο Μιχάλης Ιερωνυμίδης, ενώ το προσωπικό μου αρχείο είχε τη δικιά του συμβολή. Βοήθησε ακόμα η μελέτη του Κ. Δ. Κάσση, για την παραλογοτεχνία στην Ελλάδα 1830-1980.

ΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΜΑΣ ΚΑΙ ΕΜΕΙΣ ΘΑ ΤΟ
ΘΕΩΡΟΥΣΑΜΕ ΜΕΓΑΛΗ ΤΙΜΗ ΝΑ ΠΑΡΕΥΡΕΘΕΙΤΕ
ΣΤΗΝ ΟΜΟΡΦΟΤΕΡΗ ΣΤΙΓΜΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΑΣ.
Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΑΣ ΘΑ ΜΑΣ ΓΕΜΙΣΕΙ ΧΑΡΑ.
ΠΑΝΤΡΕΥΟΜΑΣΤΕ ΜΕ ΤΟΥΣ ΗΧΟΥΣ ΛΑΙΚΟΥ
ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΜΕ ΜΠΟΛΙΚΕΣ ΕΚΠΑΗΞΕΙΣ
ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ ΣΤΙΣ
8.30 ΤΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ ΣΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΥ
ΔΗΜΟΥ ΜΕΝΕΜΕΝΗΣ (ΑΓΓΕΛΑΚΗ & ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΓΩΝΙΑ).
ΘΑ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΓΛΕΝΤΙ
ΓΑΜΗΛΙΟ -ΑΠΟΚΡΙΑΤΙΚΟ-ΤΡΙΚΟΥΒΕΡΤΟ
ΚΑΙ ΟΤΙ ΑΛΛΟ ΗΘΕΛΕ ΠΡΟΚΥΨΕΙ.
ΘΑ ΦΑΜΕ, ΘΑ ΠΙΟΥΜΕ ΚΑΙ ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ΝΗΣΤΙΚΟΙ
ΔΕΝ ΘΑ ΚΟΙΜΗΘΟΥΜΕ...

ΚΑΡ. - ΛΙΣΕ

ΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ :
ΜΠΑΡΜΠΑ ΓΙΩΡΓΟΥ
ΣΑΜΠΑΝ ΑΓΑ

Ἡ ζωή τῶν Κλεφτῶν κατά τόν Κλαύδιο Φωριέλ

Β' ΜΕΡΟΣ

ἐπιμέλεια: Κ. Ψυχραιμίας

Ἡ πολεμική των τέχνη

Όταν οἱ Ἀρματωλοὶ κατέφευγον εἰς τὰ ὄρη διὰ νὰ ζήσουν ὡς Κλέφτες, διατηροῦσαν τὴν ἰδίαν φορεσίαν καὶ τὰ ἴδια ὄπλα. Ἐν τούτοις ὑπῆρχε ἓνα ἐξωτερικὸν σημεῖον, διὰ τοῦ ὁποίου διεκρίνετο ὁ ἡμερος ἀπὸ τὸν ἄγριον Κλέφτην· ὁ τελευταῖος ἔφερε ἐπὶ πλέον ἓνα μακρὺ μάλινον σχοινὶ τυλιγμένον πολλὰς φορὰς γύρω εἰς τὸ σῶμα του καὶ δεμένον κόμβον μπροστά του. Τὸ σχοινὶ αὐτὸ προωρίζετο διὰ νὰ δένη τοὺς τούρκους αἰχμαλώτους, ὅσους συνελάμβανον εἴτε εἰς μίαν συμπλοκὴν εἴτε εἰς κάποιαν ἄλλην συνάντησιν. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ πολέμου ἀξιοσημεῖωτον εἶναι ὅτι δὲν ἀκολουθοῦσαν καμμίαν μέθοδον πολεμικῆς τακτικῆς. Δὲν παρετάσσοντο εἰς μίαν σειράν, ἀλλὰ διεσκορπίζοντο καὶ ἐκαλύπτοντο κατὰ τὸ δυνατόν ἀπὸ τὸ πρῶτον ἀντικείμενον τὸ ὁποῖον τοὺς παρουσιάζετο, ἀπὸ ἓνα δένδρον, ἀπὸ ἓνα μέρος τοίχου, ἀπὸ ἓνα ὀγκώδη βράχον, καὶ ἀπὸ τὰ πτώματα τῶν φονευθέντων ἐχθρῶν. Προφυλαγμένοι ἀπὸ τὸ πρόχειρον αὐτὸ ὀχύρωμα, τὸ μετερίζι, ἐμάχοντο σκοπεύοντες ὀρθιοὶ ἢ γονατιστοί, καὶ ἐξάπλωναν μὲ τὸ πλευρὸν ἢ ἀνάσκελα, διὰ νὰ γεμίσουν τὸ ὄπλον των. Ἄν οἱ ἐχθροὶ τοὺς περιεκύκλωνον καὶ ἄλλος τρόπος σωτηρίας δὲν ὑπῆρχε, παρὰ μόνον ἂν ἦνοιγον διὰ τῆς βίας δίοδον διὰ μέσου τῶν ἐχθρικῶν γραμμῶν, κατέφευγον εἰς τὸ σπαθὶ των καὶ ὠνόμαζον γιουροῦσι τὴν θαρραλέαν ἐνέργειάν των, τὴν ὁποίαν ἐπέβαλλε ἡ ἀπελπιστικὴ

Θεόφιλος Χατζημιχαήλ
Φουστανελάς

των θέσις καὶ ἡ ὁποία ἦτο ἀπαραίτητος εἰς παρομοίαν περίστασιν· καὶ τοῦτο δὲν συνέβαινε σπανίως.

Τὰ ὅσα ἔχω γράψει εἰς τὰς εἰσαγωγὰς πλείστων κλέφτικων τραγουδιῶν, διὰ τὰ κατορθώματα διαφόρων ἀρχηγῶν καὶ τῶν παλληκαριῶν των, μοῦ ἐπιτρέπουν νὰ μὴ εἰσέλθω ἐδῶ εἰς νέας λεπτομερείας ἐπὶ τοῦ θέματος. Θὰ εἶναι πλέον ἐπίκαιρον νὰ δώσω μίαν ἰδέαν τοῦ εἶδους τῆς μαθητείας, διὰ τῆς ὁποίας οἱ Κλέφτες ἀποκοτοῦσαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον σφρίγος, ἐπιδεξιότητα καὶ εὐκινήσιαν, χωρὶς τὰ ὁποῖα θὰ κατεβάλλοντο κάθε στιγμὴν εἰς τοὺς κόπους καὶ εἰς τοὺς κινδύνους τῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν ἔκαμναν.

Τὰς περισσοτέρας ὥρας τῆς ἀναπαύσεως των εἰς τὰ λημέρια των τὰς διέθετον εἰς διαφόρους σωματικὰς ἀσκήσεις ὀλίγον ἢ πολὺ χρησίμους εἰς τὸν πόλεμον. Ἡ πλέον σπουδαία ἀσκησις, καὶ διὰ τῆς ὁποίας κυρίως διεκρίνοντο, ἦτο ἡ σκοποβολή, τὸ σημάδι. Ἐφερον ὄπλα ἐξαιρετικοῦ μήκους καὶ βεληγεκοῦς, τὰ ὁποῖα ἐχειρίζοντο μὲ ἀξιοσημεῖωτον εὐστοχίαν καὶ πολλάκις καταπληκτικὴν. Καὶ ἡ

ικανότης αὐτὴ μεταξύ των δὲν ἦτο σπανία· ἦσαν βέβαιοι ὅτι ἠδύναντο ἐξ ἀποστάσεως διακοσίων μέτρων νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὸ σημάδι μὲ μίαν τουφεκιὰν ἓνα αὐγὸ κρεμασμένον με ἓνα σχοινὶ ἀπὸ τὸ κλαδὶ ἐνὸς δένδρου. Ἄλλοι ἰκανότεροι ἀκόμη ἐκ τῆς αὐτῆς ἀποστάσεως τῶν διακοσίων μέτρων ἠδύναντο νὰ περάσουν μίαν σφαῖραν διὰ μέσου ἐνὸς δακτυλιδίου, διαμέτρου μόλις ὀλίγον μεγαλύτερας τῆς σφαίρας. Ἡ μεγάλη αὐτὴ ἰκανότης εἰς τὴν σκο-

ποβολήν ἔδωσε ἀφορμὴν εἰς τὴν πολὺ συνήθη παροιμακὴν ἔκφρασιν: Περνᾷ το δαχτυλίδι με τὴ σφαῖρα. Οἱ Κλέφτες ἐπίσης πολὺ συχνὰ ἀποκοτοῦσαν ἕνεκα τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς ζωηρότητος τοῦ βλέμματός των ἓνα ἄλλο εἶδος ἱκανότητος ἐξαιρετικῆς χρησιμότητος εἰς τὰς νυκτερινὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἡ ὁποία ἐξηγεῖ διατὶ αὐτοὶ προτιμοῦσαν νὰ καταλαμβάνουν ἐξ ἀπροόπτου τοὺς ἀντιπάλους των εἰς τὸ σκότος. Ἐσημάδευον, καὶ ἔσημάδευον μετὰ τόσης ἀκριβείας, εἰς τὴν λάμψιν τοῦ ἐκπυρσοκροτήσαντος ἐχθρικοῦ ὄπλου, καὶ σπανίως ἀπετύγγανον ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εἶχε πυροβολήσει. Καὶ διὰ τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ πολέμου εἶχον μίαν παροιμιώδη ἔκφρασιν: τὸ ὠνόμαζον φωτιά στὴ φωτιά.

Ἀσχολίαι καὶ ἱκανότητες τῶν Κλεφτῶν

Ἐκτός τῆς κυρίας αὐτῆς ἀσκήσεως, οἱ Κλέφτες εἶχον καὶ ἄλλας, εἰς τὰς ὁποίας ἐπίσης διεκρίνοντο καὶ αἱ ὁποῖαι ὑπενθύμιζον ἀκόμη περισσότερον τὰς ἀρχαίας γυμναστικὰς ἀσκήσεις τῶν Ἑλλήνων. Μία τῶν σπουδαιότερων ἦτο ἐκείνη τοῦ δίσκου, ἡ ὁποία συνίστατο εἰς τὸ ρίψιμον ἐνός

λίθου ὅσον τὸ δυνατὸν μακρύτερον καὶ ἡ ὁποία ἀπαιτοῦσε ἓνα ἰδιαίτερον συνδυασμὸν μυϊκῆς δυνάμεως, εὐκαμψίας καὶ ἐπιδεξιότητος, ἦτο δὲ ἡ ἄσκησις αὐτὴ ἐξαιρετικὰ κατάλληλος νὰ ἀναπτύξῃ αὐτὰς τὰς ἱκανότητας. Οἱ Κλέφτες ἐξησκοῦντο πολὺ καὶ εἰς τὸ πῆδημα· καὶ ἀναφέρονται τῆς ἱκανότητός των εἰς τὸ εἶδος αὐτὸ παραδείγματα ἄξια θαυμασμοῦ. Ἐχὼ ἀναφέρει ἓνα εἰς τὰς ἱστορικὰς σημειώσεις περὶ τοῦ καπετὰν Νικοτσάρα, ὁ ὁποῖος πηδοῦσε ἐπάνω ἀπὸ ἑπτὰ ἄλλα τοποθετημένα εἰς τὴν σειρὰν κατὰ μέτωπον. Ἐχὼ ἀκούσει νὰ ἀναφέρωνται καὶ ἄλλοι πλέον θαυμαστοὶ ἀκόμη, οἱ ὁποῖοι μ' ἓνα πῆδημα πηδοῦσαν ἐπάνω ἀπὸ τρία ἀμάξια φορτωμένα ἀγκάθια μέχρι ὕψους ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ποδῶν.

Ἡ ἱκανότης τῶν Κλεφτῶν εἰς τὸ τρέξιμον ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὴν εὐκινήσιαν εἰς τὸ πῆδημα. Ἀναφέρονται ἀρχηγοὶ Κλεφτῶν, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν πολεμικὴν

των ἐξάρτυσιν καὶ τὸ βάρος τῆς ἐνδυμασίας καὶ τῶν ὄπλων των κατάρθωναν νὰ ἐξισώσουν καὶ νὰ ὑπερτερήσουν τὴν συνήθη ταχύτητα ἐνός καλπάζοντος ἀλόγου. Ὁ καπετὰν Ζαχαριάς τοῦ Μωριά ἀναφέρεται ὡς ἓνας ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν προικισμένοι μὲ τὴν θαυμαστὴν αὐτὴν ἱκανότητα εἰς τὸ τρέξιμον. Αἱ παραδόσεις ἀναφέρουν σαφῶς καὶ χωρὶς πρόθεσιν ὑπερβολῆς ὅτι, ὅταν ἔτρεχε, τὰ ἄκρα τῶν ποδιῶν του ἔφθανον μέχρι τῆς κεφαλῆς του. Χάρις εἰς τὴν φυσικὴν αὐτὴν εὐκινήσιαν των, ἡ ὁποία ὅμως κατὰ θαυμαστὸν τρόπον διὰ τῆς ἀσκήσεως ἀνεπτύσσετο, οἱ Κλέφτες ἠδύναντο νὰ ἐκτελέσουν ἐκπληκτικὰς πορείας, ἐξ ἴσου ἀποφασιστικὰς, εἴτε διότι ἤθελον νὰ πλησιάσουν ἓνα ἐχθρόν, ὁ ὁποῖος ἐνόμιζε ὅτι εὕρισκετο ἐκτός τῆς ἀκτίνος δράσεώς των, εἴτε διότι ἔπρεπε νὰ διαφύγουν κάποιαν πολιτοφυλακὴν, ἡ ὁποία τοὺς περιέζωνε καὶ ἡ ὁποία ὑπερηφανεύετο ὅτι ἦτο πλέον κυρία τῆς καταστάσεως.

Μεταξὺ τῶν φυσικῶν ἱκανοτήτων ἐπίσης ἀπαραιτήτων εἰς τοὺς Κλέφτας, ὡς αὐτὸ τὸ ψυχικὸν θάρρος, πρέπει νὰ ἀναφέρω τὴν ἀντοχήν των νὰ ὑπομένουν τὴν πείναν, τὴν δίψαν καὶ τὴν ἀγρυπνίαν. Νομίζω ὅτι μόνον μεταξὺ τῶν ἀρχαίων Ἀράβων ἡρώων τῆς ἐρήμου θὰ εὕρωμεν ἀνάλογα παραδείγματα τοῦ εἶδους αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα συνήθως συναντῶμεν εἰς τοὺς Κλέφτας. Μάχαι διακοῦσαι τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας χωρὶς διαλείμματα, χωρὶς νερό, χωρὶς φαγητὸν καὶ χωρὶς ὕπνον, δὲν εἶναι σπάνια δι' αὐτοὺς περιπέτεια. Εἰς πλείστας περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἐχθρὸς τοὺς ἐνόμιζε καταβεβλημένους ἀπὸ τὴν πείναν, τὴν δίψαν καὶ τὴν κούρασιν καὶ ἐπερίμενε νὰ τοὺς ἴδῃ παραδιδομένους ἢ νὰ πίπτουν ὑπὸ τὰ ὅπλα των, ἐδέχθη αἰφνιδίως τὴν βιαίαν ἐπίθεσίν των καὶ τοὺς εἶδε νὰ διαφεύγουν νικηταί.

«Του Μπαρμπούτη τα καμώματα»

σκίτσα: Νίκος Μπαρμπούτης

Καραγκιόζης: Τρεχάτε παιδιά να γλιτώσουμε!
Ω ρε μανούλα μου, το τανκ έσπασε την πόρτα μας!

Πλήθος: Ψωμί, Παιδεία, Ελευθερία !!!

Αγλαΐα: Ξύπνα χρυσέ μου αντρούλη να πάς για καμιά δουλειά,
τα παιδιά πεινάνε!

Καραγκιόζης: Ευτυχώς που με ξύπνησες αργυρή μου Αγλαΐτσα γιατί
έβλεπα ένα πολύ παραστατικό όνειρο, ότι ήμουν στο πολυτεχνείο τότε το
1973 μαζί με τους φοιτητές που φώναζαν για τα ιδεώδη και τις αξίες τους!

Καραγκιόζης: Κάθε χρόνο από τότε στις 17 Νοέμβρη τιμάμε
και μνημονεύουμε τα νιάτα που έχασαν τη ζωή τους στο
άνθος της ηλικίας τους, για την πολύτιμη ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ !!!

Από την παράσταση του Αβραάμ
Αντωνάκου: Στα νύχια της Γκεστάπο

Ο Καραγκιόζης στην Αντίσταση

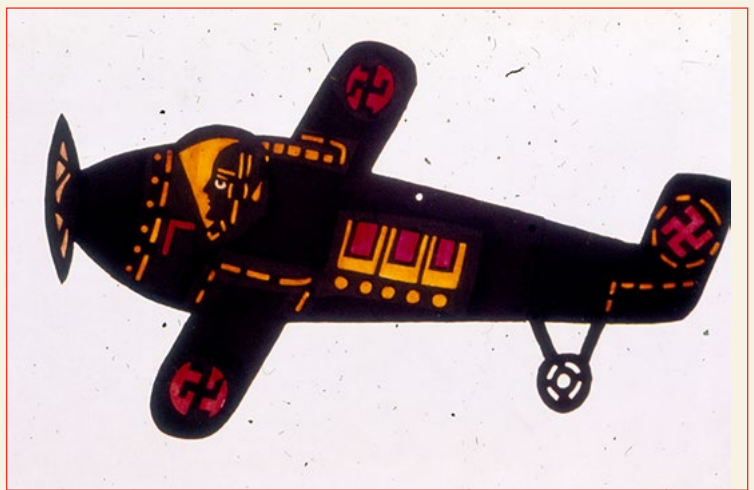
Α' ΜΕΡΟΣ

επιμέλεια: Τ. Κωστιδάκης - Σ. Κοτσορές

Με αφορμή τα δημοσιεύματα του προηγούμενου τεύχους για την 28η Οκτωβρίου, τον Πόλεμο και την αντίσταση, παραθέτουμε μία νέα σειρά αφιερωμάτων, για την παρουσία του Καραγκιόζη στα χρόνια της Κατοχής και της αντίστασης, έχοντας ως βάση δημοσιεύματα και αφηγήσεις Καραγκιοζοπαικτών που έζησαν και έδρασαν εκείνη την εποχή.

Ως αρχή, σας παραθέτουμε το άρθρο «Ο Καραγκιόζης στον πόλεμο και την Αντίσταση» από την *Επιθεώρηση Τέχνης*, (Αρ. Τεύχους 129 Οκτώβρης 1965)
Σας ευχόμαστε καλή ανάγνωση.

Γερμανός Μοτοσυκλετιστής του Βασίλαρου,
Συλλογή: Λαογραφικό κι Εθνολογικό Μουσείο
Μακεδονίας - Θράκης

Γερμανικό Αεροπλάνο του Βασίλαρου,
Συλλογή: Λαογραφικό & Εθνολογικό Μουσείο
Μακεδονίας - Θράκης

Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Ἀφηγοῦνται οἱ Καραγκιοζοπαῖχτες

Δημήτριος Μεϊμάρογλου ἢ Μίμαρος. Μαθητὴς τοῦ Ἰωάννη Μουστάκα καὶ τοῦ Παλίσκου καὶ καραγκιοζοπαῖχτης ἀπὸ τὸ 1927, μᾶς διηγήθηκε ἀναμνήσεις του γιὰ τὴν παρουσία τοῦ Καραγκιόζη στὴν Ἀλβανία καὶ στὴν πεινασμένη Ἀθήνα τῆς Κατοχῆς.

Στὴν Ἀλβανία στὸ ὕψωμα Πουντανόρι ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Τρεμπεσίνα ποὺ βομβάρδιζαν οἱ Ἰταλοί, ἓνα βράδι σχετικῆς ἡσυχίας ἔστειλε ὁ λοχαγὸς μου ἓνα λοχία καὶ μ' ἐκάλεσε σπ' ἀμπρί του. Μὲ ρώτησε ἂν πραγματικὰ εἶμαι Καραγκιοζοπαῖχτης ὅπως ἔμαθε. Τοῦ εἶπα ναί. Μοῦ εἶπε πὼς ἐπειδὴ κανεὶς δὲν ξέρει ἂν θὰ ξημερωθούμε ζωντανοὶ θὰ ἦταν καλὰ νὰ ἔπαιζα μιὰ κωμωδία τοῦ Καραγκιόζη. Δέχτηκα καὶ τοὺς ἀράδιασα τοὺς τίτλους μερικῶν ἔργων. Ὁ λοχαγὸς διάλεξε τὸν Καραγκιόζη Προφήτη. Ἔπαιζα χωρὶς φιγούρες, χωρὶς σκηνή, καθισμένους σὲ μιὰ πέτρα. Ψειριασμένοι σὲ ψειριασμένους. Γέμισε τὸ ἀμπρί μὲ ἀξιωματικούς. Οἱ ὀπλίτες κάθονταν ἀπ' ἔξω. Ἡ φωνή μου ἀντηχοῦσε στὴ χαράδρα. Ἔπαιζα σὰν σὲ κανονικὴ παράσταση κ' οἱ θεατὲς μου εἶχαν ξεκαρδιστεῖ στὰ γέλια. Τὸ ἔργο κράτησε κάπου 40 λεπτὰ ὅποτεν σηκώθηκε ὁ λοχαγὸς, ἦρθε κοντά μου, μ' ἐχάιδεψε στὸ κεφάλι καὶ μοῦ 'πε: —Νὰ ζήσεις παιδί μου ποὺ μᾶς χάρισες μιὰ βραδιά ἀλησμόνητη. Μοῦ ἔδωσε λίγα τσιγάρα καὶ μὲ ρώτησε ἂν εἶχα ψωμί. (Ψωμί δὲν εἶχαμε ποτέ). Διάταξε νὰ μοῦ δώσουν μισὴ κουραμάννα ἀπὸ τὴ δική του. Μετὰ 3 ὥρες ἄρχισε τὸ ἱταλικὸ πυροβολικόν. Εἶχαμε βαρεῖς ἀπώλειες. Τὴν τρίτη βραδιά μετὰ τὴν παράσταση ὁ λοχαγὸς σκοτώθηκε ἀπὸ ὄλμο.

Στὴν κατοχὴ ἔπαιζα πρῶτα στὸν Περιεσσό. Εἶχαμε βρεῖ ἓνα ὕψωμα, ἓνα βουναλάκι μὲ καλάμια. Φτιάξαμε σκαλοπάτια γιὰ ν' ἀνεβαίνει ὁ κόσμος ἀπὸ τὸ δρόμο. Γινόταν πανζουρλισμὸς κάθε βράδι τοῦ καλοκαιριοῦ τοῦ 42. Παίξαμε διόμιση μῆνες, κωμωδίες, ἥρωικά, ἐρωτοδραματικά. Ἡ πείνα εἶχε ἐπιδράσει ἀκόμη καὶ στὸν Καραγκιόζη. Μετὰ τὶς πρῶ-

τες 10 παραστάσεις μοῦ σύστησε ὁ ἰδιοκτήτης τῆς μάντρας νὰ σταματήσω τὸν Καραγκιόζη Μάγειρα, Φούρναρη, Γιαουρτὰ κι ὅ,τι εἶχε σχέση μὲ φαῖ γιατί ὁ κόσμος —μ' ὅλο ποὺ γελοῦσε— ὑπόφερε σὰν ἄκουγε γιὰ ζεστὲς φραντζόλες καὶ φασουλάδες... Εἶχε δίκιο ἀφοῦ ἐγὼ ὁ ἴδιος ποὺ τὰ ἔλεγα αἰστανόμουν τὰ σάλια μου νὰ τρέχουν. Λὲς καὶ τὰ ἔλεγα γιὰ νὰ χορτάσω. Δράμα. Σταματήσαμε ὅταν πέθανε ἀπὸ πρίξιμο ἡ μάνα τοῦ θεατρῶν, αὐτονοῦ ποὺ ἔκανε τὶς συστάσεις...

Συνέχισα τὶς παραστάσεις στὴν Καλογρέζα στὴν αὐλὴ τοῦ Κοσμᾶ Γεωργιάδη. Ἐρχονταν κ' Ἰταλοί ποὺ δὲν καταλάβαιναν ἀλλὰ γελοῦσαν μὲ τὶς κινήσεις. Τὸ φθινόπωρο ἐγκαταστάθηκα σὲ μιὰ σάλα ἐστιατορίου στὴ Νέα Ἰωνία. Εἶχαμε κ' Ἰταλοὺς κάθε βράδι ποὺ ἔμπαιναν ὅποτε τοὺς ἔκανε κέφι στὴ σκηνή κ' ἔβγαζαν στὸ πανὶ ὅποια φιγούρα τοὺς κατέβαινε ἄσχετη μὲ τὴν παράσταση. Παίρναμε λεφτά, φέτες ψωμί, αὐγὰ κι ὅ,τι ἄλλο τύχαινε. Ἡ ὑπερκόπωση, ἡ πείνα καὶ τὰ σπειριὰ ἀπὸ ἀδυναμία μ' ἔκαναν νὰ σταματήσω. Ἐκατσα κάμποσους μῆνες. Τὸ 43 βρέθηκα νὰ παίζω στὸ Γαλάτσι, στοῦ Λιναρά. Πατεῖς με πατῶ σε. Ἐνα βράδι ἡ Ἀντίσταση χτύπησε ἓνα Γερμανὸ καὶ οἱ κατὰχτητὲς ξέσπασαν στόν... Καραγκιόζη! Μοῦ ῥιξαν τὰ σκηνικά, μὲ χαστούκισαν, μὲ κλώτσησαν καὶ πέταξαν τὸν κόσμον ἔξω. Ποῦ νὰ ξαναπαίξουμε στὸ Γαλάτσι... Τὸ καλοκαίρι τοῦ 44 παίζω στὴν ταρατσά ἐνὸς καφενείου στὴ Νέα Ἰωνία. Ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση βγάλαμε καὶ Γερμανοὺς στὸ πανί. Βγάλαμε τὸ ἄχτι μας. Παίξαμε καὶ τὸ Δεκέμβρη ἀλλὰ χωρὶς πολὺ κόσμον...

Πέτρος Δώριζας. Καραγκιοζοπαῖχτης ἀπὸ τὸ 1924. Πέρασε τὰ χρόνια τῆς Κατοχῆς παίζοντας Καραγκιόζη στὴ Θεσσαλία.

Μὲ τὴν εἴσοδο τῶν Γερμανῶν πῆγα στὴ Λάρισα. Ἡ ἀπαγόρευση ὅμως τῆς κυκλοφορίας δὲν ἄφησε νὰ δουλέψουμε. Φύγαμε στὸν Πλατύκαμπο καὶ παίξαμε 2 μῆνες. Ἐγινε ὁ μπλόκος ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς καὶ μὲ πιάσανε. Στὴ Λάρισα μὲ παρατήσανε. Πῆγα στὴ Γλαυκὴ καὶ κάθησα τρεῖς μῆνες. Τὰ

χωρὶς αὐτὰ τὴν ἡμέρα ἦταν στὸν ἔλεγχον τῶν Ἰταλῶν. Τὴν νύχτα ὅμως κατέβαιναν οἱ ἀντάρτες ἀπὸ τὰ ψηλῶματα. Τότε βρῖσκανε τὸν Καραγκιόζη νὰ παίζει, ἀλλὰ ἐκεῖνον δὲν βλέπανε συχνὰ παράσταση γιατί εἶχαν ἄλλες ἔγνοιες. Ὁ κόσμος παρακολουθοῦσε ἔργα ποὺ συμβόλιζαν τὴν σκλαβιά καὶ παρηγοροῦ-

σαν τὸν λαό. Ἦταν γραμμένα με σημασία γιὰ νὰ ξεγελοῦν τοὺς ραδιόφρους. Πάω σ' ἓνα μικροχώρι, τὰ Νιάματα καὶ ἔπαιξα τρεῖς βραδιὲς σ' ἓνα σχολεῖο χαλασμένο ἀπὸ τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα. Κυριακὴ βράδυ ἦταν ἡ τελευταία παράσταση. Δευτέρα πρωί, μπλόκο. Γερμανοὶ καὶ συνεργάτες. Οἱ ἄντρες τοῦ χωριοῦ πρόκαναν νὰ φύγουν. Ἐμένα με βρήκε ὁ μπλόκος κοιμισμένο στὸ σχολεῖο μέσα στὴ σκηνή μου. Μπήκαν δύο Γερμανοὶ καὶ μοῦ κόλλησαν τὸ αὐτόματο στὸ στήθος. «Τί εἶσαι σύ, παρτιζάνος; —Εἶμαι μαριονίστας» καὶ με ἄφησαν. Πήραν τὸν πρόεδρο καὶ τὸν γραμματέα. Στὸ χωριὸ κρύβονταν 15 ἀντάρτες. Αὐτὸς ὁ γλυτωμὸς μου ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ἔβαλε στὸ μυαλὸ τοῦ κόσμου τὴν ὑπόψια πὼς εἶμαι συνεργάτης τους. Μὰ ἡ ἀλήθεια ξεκαθάρισε ὕστερα ἀπὸ ἕξη ἡμέρες στὸ ἀνταρτοδικεῖο ποὺ ἦταν στὴν Κουκουράδα.

Ὁ κόσμος ἀγαποῦσε ἰδιαίτερα τὰ ἥρωικὰ ἔργα, τὸν Ἀθανάσιο Διάκο, τὸν Κατσαντώνη, τὸν Ἀνδρούτσο καὶ χειροκροτοῦσε με σημασία. Ἄλλου παίρναμε τὰ λεφτὰ τῆς κατοχῆς, ἄλλου «εἶδος». Σιτάρι ποὺ μετροῦσαμε με τὸ κύπελο ἢ αὐγά. Προτιμοῦσαμε τὸ «εἶδος» γιατί τὰ λεφτὰ ἦταν ξεφτιλισμένα. Πολλὲς φορὲς παίζαμε γιὰ κοινωφελή. Στείλαμε στὴν Ἀθήνα στάρι ἀπὸ τὸ ταμεῖο τοῦ Καραγκιόζη, πενήντα ὀκάδες καὶ ἑκατὸ πενήντα αὐγὰ γιὰ τὸ ὀρφανοτροφεῖο. Ἄλλη φορὰ παίζαμε γιὰ τὸ νοσοκομεῖο τῶν ἀνταρτῶν καὶ μαζέψαμε ἑκατὸν εἴκοσι ὀκάδες στάρι καὶ ἑξήντα αὐγὰ. Οἱ παραστάσεις αὐτὲς γίνανε στὸν Πρινιά τῆς περιφέρειας Ἀγυιάς. Σὲ μιὰ παράσταση με χρήματα στὴ Δουγάνη παίξαμε τὸ δεύτερο μέρος τοῦ Καπετὰν Γκρή γιὰ νὰ βοηθήσουμε οἰκογενεῖες τῶν Ἀθηνῶν ποὺ δυστυχῶσαν. Στὶς τέσσερις τὸ πρωί, τὴν ἄλλη μέρα ἀπὸ τὴν παράσταση, ἔγινε μπλόκος ἀπὸ Ἱταλοὺς. Προλάβαμε καὶ φύγαμε, ἀλλὰ χωρὶς τὰ ἔργα-λεῖα, στὸ Μαυροβούνι. Ἀργότερα λίγο καιρὸ ἔπαιξα στὴ Μαρμάριανη ποὺ κατεῖχαν μόνιμα οἱ ἀντάρτες καὶ μετὰ στὸ Βελεστίνο ὅλο τὸ χειμῶνα. Στὸ Βελεστίνο ὑπῆρχε καραμπινιερία.

Ψιθυρίστηκε πὼς θὰ γίνῃ μπλόκος, σηκώθηκα κ' ἔφυγα στὸ Ριζόμυλο. Ἐπαιξα τρεῖς μῆνες πότε με εἶδος, πότε με λεφτὰ. Μιὰ νύχτα ποὺ δὲν εἶχαμε παράσταση κ' εἶμουν στὴ Λάρισα, οἱ Ἱταλοὶ κάψανε ὅλο τὸ χωριό, ἀντίποινα γιὰ τὴν ἀνατίναξη τραίνου ἀπὸ τοὺς ἀντάρτες. Ἐχασα ὅλα τὰ ἔργα-λεῖα ποὺ ἦταν στὸ καφενεῖο. Στὴ Λάρισα βρήκα πανὶ μαύρη ἀγορὰ (εἴκοσι ὀκάδες στάρι). Πήρα καὶ ὅσα ἔργα-λεῖα φύλαγα στὸ Βελεστίνο καὶ πήγα στὴν Ἀγυιά καὶ μετὰ στὴ Γλαύκη. Παίξαμε δύο μῆνες με λεφτὰ ἔργα ἥρωικὰ «τὴν κατάληψη τῆς Θεσσαλονίκης τὸ 1912 καὶ τὴν ἀνατίναξη τοῦ Φετιχ-Μπουζὲ ἀπὸ τὸν Νικόλαο Βότση» καὶ ἄλλα. Ἀπὸ κεῖ πήγαμε στὴν κωμόπολη Ἀρμένιο ἀνάμεσα Βόλο καὶ Λάρισα. Παίξαμε στὸ κα-

φενεῖο κ' ἔβγαλα στὸ πανὶ δυὸ - τρεῖς Γερμανοὺς ποὺ τοὺς κυνήγησε ὁ Καραγκιόζης με τὸ ποτιστήρι γιατί πήγαν σ' ἓνα ἑλληνικὸ σπίτι καὶ γύρευαν νὰ πάρουν τὸ γέρο καὶ τὸ μικρὸ παιδί ἐπειδὴ ὁ μεγάλος γυιὸς ἦταν ἐλασίτης. Τὸ πρωὶ ποὺ κοιμόμουνα στὴ σκηνὴ ἄκουσα κάτι συζητήσεις ἀπὸ πρόσωπα ποὺ δὲν ἦταν τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ φρόντισα νὰ φύγω. Τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Ἱταλοὺς τοὺς βγάξαμε συχνὰ στὸ πανὶ στὰ ἐλεύθερα χωριά, κι ὁ κόσμος ἐνθουσιάζονταν ἅμα ἔδλεπε νὰ τὴν παθαίνουν με σαμποτάζ. Στὸ Ὀμορφοχώρι ἔβγαλα ἓνα καμιόνι Ἱταλικὸ ποὺ σταμάτησε σ' ἓνα ἑλληνικὸ σπίτι ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Καλύβα τοῦ Καραγκιόζη. Κατέβηκαν δύο Ἱταλοὶ καὶ πήγαν στὸν νοικοκύρη καὶ ζήτησαν νὰ πάρουν πέντε κότες κ' ἓνα καλάθι αὐγὰ με σκοπὸ νὰ τὰ πουλήσουν στὴν μαύρη ἀγορὰ. Ὁ Καραγκιόζης ποὺ παρακολούθησε ἀπὸ τὴν καλύβα στέλνει τὸ Κολητήρι νὰ πᾶι πετρέλαιο —πάλι... μαύρη ἀγορὰ— καὶ νὰ τὸ χύσει στὸ καμιόνι. Φωτιά ὅμως ἦταν ἀδύνατο νὰ ἀναφτεῖ γιατί τὸ Κολητήρι εἶχε φέρε κατὰ λάθος νερό. Ὁ κόσμος κρατιότανε σὲ ἀγωνία. Κάποτε τὸ πήρε χαμπάρι ὁ Καραγκιόζης, ἔφερε πετρέλαιο, ἔβαλε φωτιά καὶ κάηκε τὸ καμιόνι. Οἱ Ἱταλοὶ τὸ βάλαν στὰ πόδια, ἀλλὰ ἔναν τὸν ἔπιασε ὁ Καραγκιόζης καὶ τὸν πέταξε στοὺς θεατὲς ποὺ τὸν ἔκαναν κομμάτια. Ἀπὸ τὴν Γλαύκη πᾶω στὰ Κανάλια με δύο ζῶα φορτωμένα ἔργα-λεῖα. Ἐγκαταστάθηκα στὸ κοινοτικὸ καφενεῖο. Πάνω ἀκριβῶς ἦταν τὸ φουραρχεῖο τοῦ ΕΛΑΣ. Τὴν ὀγδόη ἡμέρα πέρασαν οἱ Γερμανοὶ με ἀμφίβια στὴ λίμνη Κάρλα. Ἐγὼ κοιμόμουνα μέσα στὸ καφενεῖο κι ἄκουσα τὶς μπότες ποὺ χτύπαγαν στὴν πλατεία. Ἀνοίγω τὴν πόρτα, φύλαγαν σκοπιὲς δύο Γερμανοὶ. Τὸ σκάσα, παίρνοντας τὸ μπουζούκι, κατὰ τὴ λίμνη. Με πυροβόλησαν. Τὸ μπουζούκι ἔφαγε δύο σφαῖρες. Βρέθηκα στὸ Καλαμάκι χωρὶς ἔργα-λεῖα. Γιὰ νὰ μαζέψω τὰ ἔξοδά μου ἀναγκάστηκα νὰ κάνω παράσταση ταχυδακτυλουργίας καὶ φακιρικῶν! Τὴν ἐπομένη βρῆκα χαρτόκουτες, ἔφτιαξα καμιὰ εἰκοσαριά φιγούρες καὶ ξαναρχίησα. Βρῆκα καὶ κάτι δέρματα στὸ Μουζάκι κ' ἔφτιαξα κι ἄλλες. Χωριὸ χωριὸ πήγα πάλι πρὸς τὴν Ἀγυιά.

Ἀρχίναγε ἡ ἀπελευθέρωση. Ὁ κόσμος μαζεύονταν νωρὶς στὰ σπίτια γιατί κυκλοφοροῦσαν φήμες πὼς οἱ Γερμανοὶ φεύγοντας θὰ παίρνανε ὁμήρους. Ἡ δουλειὰ δὲν πηγαινε καλά. Αὕτῃ ἡ ἀνωμαλία στὴ δουλειὰ ἄρχισε ἀπὸ τὴ συνθηκολόγηση τῶν Ἱταλῶν καὶ μετὰ, μὲ τὸν ὅτι ὁ κόσμος εἶχε ἠθικὸ πιὸ ἐξυμωμένο. Ὅταν φύγαν οἱ Γερμανοὶ ἄρχισε πάλι ἡ δουλειὰ ἀπὸ τὸν Τύρναβο σὲ συνεργασία με τὸν συνάδελφο Ἀργύρη Παπαργύρη. Στὸν ἐμφύλιο δὲν εἶχε Καραγκιόζης στὴν Θεσσαλία. Ἦταν ὅλα ἄνω κάτω. ἤρθαμε οἰκογενειακῶς στὸ Χαϊδάρι. Ἀρρώστησα καὶ δὲν δούλεψα μέχρι τὸ πενήντα. Τότε ξαναπήγα στὴ Θεσσαλία.

*Μηνιαία
ηλεκτρονική έκδοση
του Πανελλήνιου Σωματείου
Θεάτρου Σκιών*

okaragkiozismas@gmail.com

